

„HARMONIZACIJA FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA LISTANIH PODUZEĆA NA ZAGREBAČKOJ BURZI“

Ćapin, Anita

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:879839>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-02**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET SPLIT**

DIPLOMSKI RAD

**„HARMONIZACIJA FINANCIJSKOG
IZVJEŠTAVANJA LISTANIH PODUZEĆA NA
ZAGREBAČKOJ BURZI“**

MENTOR:
Prof. dr. sc. Ivica Pervan

STUDENT:
Anita Čapin, univ. bacc. oec.
Matični broj: 2141817

Split, studeni, 2016.

Sadržaj

1.UVOD.....	4
1.1.Problem istraživanja.....	4
1.2.Predmet istraživanja.....	5
1.3. Istraživačke hipoteze.....	6
1.4. Ciljevi istraživanja.....	6
1.5. Metode istraživanja.....	6
1.6. Doprinos istraživanja.....	6
1.7. Struktura diplomskog rada.....	8
2. FINACIJSKO I KORPORATIVNO IZVJEŠTAVANJE.....	8
2.1. Financijsko izvještavanje.....	8
2.1.1.Financijski izvještaji	9
2.2. Pojam i uloga korporativnog izvještavanja.....	13
2.3. Regulativa korporativnog upravljanja u RH.....	15
3.MEĐUNARODNI STANDARDI FINACIJSKOG IZVJEŠTAVANJA I HARMONIZACIJA	17
3.1. Međunarodni standardi financijskog izvještavanja	17
3.1.1.Hrvatski standardi financijskog izvještavanja	21
3.2. Pojam i razlozi harmonizacije.....	22
3.3. Mjere harmonizacije.....	23
3.3.1.Indeksi.....	24
3.3.1.1. H indeks.....	25
3.3.1.2. C indeks.....	26
3.3.1.3. I indeks.....	27
3.3.1.4. T indeks.....	28
3.4. Regulativa harmonizacije u EU.....	29
3.4.1. Četvrta Direktiva Europske Unije.....	31
3.4.2. Sedma Direktiva Europske Unije.....	34
4.OSVRT NA LITERATURU IZ PODRUČJA HARMONIZACIJE.....	36
4.1. Prethodna istraživanja.....	36

5. ISTRAŽIVANJE HARMONIZACIJE FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA LISTANIH PODUZEĆA NA ZAGREBAČKOJ BURZI.....	38
5.1. Opis uzorka.....	38
5.2. Statističke metodologije.....	39
5.3. Rezultati istraživanja.....	40
6. ZAKLJUČAK.....	60
SAŽETAK.....	61
SUMMARY.....	61
LITERATURA.....	62
POPIS GRAFIKONA.....	64
POPIS SLIKA.....	64
POPIS TABLICA.....	64

1.UVOD

1.1. Problem istraživanja

Postoje različitosti u praksi financijskoga izvještavanja među značajnijim financijskim tržištima diljem svijeta. Reguliranu međunarodnu harmonizaciju teško je postići u poslovnom svijetu u kojem prevladavaju kulturne, pravne, političke i ekonomske razlike među državama. To stvara velike probleme za one koji pripremaju, konsolidiraju, revidiraju i interpretiraju objavljene financijske izvještaje. Problem nastaje prilikom definiranja kategorija unutar financijskih izvještaja, ali i kod upotrebe različitih kriterija za njihovo priznavanje i mjerenje. Spomenute razlike nemaju veliki utjecaj na menadžment domaćih poduzeća ali zato menadžmentu multinacionalnih poduzeća otežavaju analizu financijskih podataka i praćenje uspješnosti poslovanja njihovih podružnica u različitim zemljama. Također, uzrokuju skuplje financijsko izvještavanje na razini grupe što prema mišljenju mnogih stručnjaka može biti jedan od uzroka zbog kojih financijska tržišta nisu toliko efikasna koliko bi mogla biti. U cilju rješavanja ovih problema postoji nekoliko organizacija diljem svijeta koje su uključene u pokušaje usklađivanja ili standardiziranja financijskoga izvještavanja (Antić, 2007).

Prema Klikovac (2007) jedan od glavnih razloga osnivanja Europske unije bilo je formiranje jedinstvenog europskog tržišta. Ubrzo se pojavila potreba za harmonizacijom financijskog izvještavanja, pa su donesene Četvrta i Sedma direktiva EU. Četvrta direktiva izdana je 1978. i ona definira pravila za sastavljanje financijskih izvještaja, zahtjeve za objavljivanje i pravila vrednovanja. Sedma direktiva izdana je 1983. i odnosi se na izradu konsolidiranih financijskih izvještaja.

Može se kazati da je slobodan protok usporedivih informacija koje proizlaze iz harmonizacije financijskih izvještaja jedan od nužnih uvjeta za postizanje zajedničkog tržišta u Europskoj uniji. Strategija EU glede harmonizacije financijskih izvještaja bila je koristiti smjernice prema kojima će sve države članice prilagoditi svoje zakonodavstvo. No, pojavili su se određeni problemi. Iako je EU nesumnjivo postigla napredak prema usklađenju Zakona o računovodstvu, zahtjevi direktiva Europske unije bili su minimalni i čini se nedovoljni za postizanje željene usporedivosti i transparentnosti financijskih izvještaja (Canibano i Mora, 2000).

Stoga se ujednačavanje različitih računovodstvenih standarda i računovodstvenih politika u pojedinim zemljama pokušava riješiti korištenjem Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja.

1. siječnja 2005. Europski parlament i Vijeće donijeli su Uredbu prema kojoj od sva poduzeća koja kotiraju na uređenom financijskom tržištu EU imaju obvezu primijeniti Međunarodne standarde financijskog izvještavanja (MSFI) prilikom sastavljanja konsolidiranih financijskih izvještaja. Većina zemalja članica EU propisuje ili dopušta korištenje MSFI i za ostale poslovne subjekte (Klikovac, 2007).

Ono što će se u ovom radu istraživati je usklađenost financijskog izvještavanja listanih poduzeća u Republici Hrvatskoj te čimbenici koji utječu na tu usklađenost. Do sada su razvijene dvije različite metodologije za mjerenje razine harmonizacije a to su indeksi i statistički modeli. Van der Tas (1988) promiče ideju indeksa i razvija H, C i I indekse. U ovom radu, između ostaloga, koristiti će se i indeks C jer se smatra da je adekvatna metoda za testiranje hipoteza.

1.2. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja je ispitivanje stupnja harmonizacije financijskog izvještavanja listanih poduzeća u Republici Hrvatskoj, odnosno, na Zagrebačkoj burzi. Istražiti će se da li su ona poduzeća koja imaju usklađena godišnja izvješća efikasna i u skladu sa zakonom i regulativom, te da li je razina harmonizacije financijskog izvještavanja u Republici Hrvatskoj dostigla europske i svjetske standarde.

Nositelji informacija za vanjske korisnike su upravo financijski izvještaji. Mnoge financijske prijevare i špekulativne aktivnosti poljuljale su povjerenje korisnika financijskih izvještaja u njihovu istinitost i objektivnost. Zbog toga će se ovaj rad ponajviše baviti financijskim izvještajima i njihovom usklađenosti.

1.3. Istraživačke hipoteze

Glavna hipoteza koja će se testirati u cilju donošenja zaključka o harmonizaciji financijskog izvještavanja u RH je:

H 1: Postoji značajna razlika u stupnju harmonizacije financijskih izvještaja listanih poduzeća u odnosu na nelistana poduzeća

Pretpostavka je da će zbog različitosti u pravilima i propisima izvještavanja za listana i nelistana poduzeća doći do značajnih razlika u uzorku. To znači da će se istraživanjem dokazati da poduzeća koja kotiraju na burzi imaju veći ili manji stupanj harmonizacije od poduzeća koja ne kotiraju na burzi, odnosno, da listana poduzeća imaju veći ili manji stupanj usklađenosti financijskih izvještaja u odnosu na nelistana poduzeća.

1.4. Ciljevi istraživanja

Na temelju prethodno navedenog problema i predmeta istraživanja, te iznesene hipoteze izveden je cilj istraživanja diplomskog rada. Cilj je odbaciti ili prihvatiti hipotezu postojanosti značajnih razlika u stupnju harmonizacije financijskih izvješća poduzeća koja kotiraju na Zagrebačkoj burzi u odnosu na poduzeća koja ne kotiraju na burzi.

1.5. Metode istraživanja

Diplomski rad sastojati će se od teorijskog i empirijskog dijela. U teorijskom dijelu koristit će se sljedeće znanstveno istraživačke metode: *metoda analize*- odnosi se na raščlanjivanje složenijih pojmova na njihove jednostavnije sastavne dijelove; *metoda sinteze* - predstavlja postupak povezivanja izdvojenih elemenata i procesa u jedinstvene cjeline; *induktivna metoda* prema kojoj se na temelju analize pojedinačnih činjenica dolazi se do zaključka o općem sudu; *deduktivna metoda* - na temelju općih sudova dolazi se do konkretnih pojedinačnih zaključaka ili se iz jedne ili više tvrdnji izvodi nova tvrdnja koja proizlazi iz prethodnih tvrdnji; *metoda dokazivanja* - utvrđuje se istinitost pojedinih spoznaja; *metoda opovrgavanja* - postupak kojim se neka teza odbacuje i pobija; *komparativna metoda* - postupak uspoređivanja istih ili srodnih činjenica, utvrđivanje njihovih sličnosti i različitosti.

Kod empirijskog dijela istraživanja koristit će se ponajviše statističke metode istraživanja. Kod statističkog promatranja koristit će se slijedeće pojedinačne metode: metoda brojanja, metoda ocjenjivanja, metoda evidentiranja te metoda anketiranja. Kod donošenja odluka o prihvaćanju ili odbacivanju hipoteza, kao i donošenju ostalih zaključaka, koristit će se statistički paket SPSS.

1.6. Doprinos istraživanja

U turbulentnoj i neizvjesnoj okolini teško je upravljati poslovanjem poduzeća. To je osobito izraženo u uvjetima poslovanja u kojima je za poslovanje poduzeća zainteresirano niz interesnih skupina (vlasnika, kreditora, dobavljača...itd.). Stoga je kvalitetna informacijska podloga jako bitna kako bi se mogle donositi dobre poslovne odluke.

Istraživanja prikazana u diplomskom radu doprinijeti će boljem shvaćanju problematike važnosti harmonizacije financijskih izvještaja. Pouzdanost i usporedivost financijskog izvješćivanja su preduvjeti za minimalni rizik i efikasnost financijskog tržišta. Glavni cilj je da se u njima prikažu transakcije i događaji na način kako su se stvarno i dogodili, stoga će se istraživanjem nastojati pronaći sve pozitivne i negativne strane godišnjeg financijskog izvješća kao i sve njegove bitne i manje bitne elemente.

Istraživanje će pokazati u kojoj mjeri su financijski izvještaji listanih poduzeća u Republici Hrvatskoj u skladu s Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja kao i to koliko hrvatska poduzeća daju na važnosti harmonizaciji financijskog izvještavanja. Ako se prihvati hipoteza, može se donijeti zaključak da su financijski izvještaji usklađeni, računovodstvo usporedivo i mjerljivo a rizik minimalan. U slučaju odbacivanja hipoteze, stupanj harmonizacije je mali, rizik je povećan te postoji značajan prostor za poboljšanja.

Doprinos ovog rada je značajan zato jer je istraživanje temeljeno na svježim podacima i daje sliku trenutnog stanja u Republici Hrvatskoj. Također, može potaknuti stručnjake na neke nove analize i istraživanje vezana uz ovu problematiku. Kroz rad će se moći pronaći i neki elementi na koje bi poduzeća trebala obratiti pažnju u slučaju da nisu dovoljno zastupljena u financijskim izvješćima. Pomoći će poduzećima da isprave svoje greške unutar financijskih izvještaja i na taj način pridonijeti većem stupnju harmonizacije i smanjenju rizika.

1.7. Struktura diplomskog rada

Rad se sastoji od šest cjelina. U uvodnom dijelu rada definirati će se predmet i problem istraživanja, istraživačke hipoteze i ciljevi istraživanja. Nakon uvodnog dijela, drugi dio rada obradit će teorijska gledišta i glavne odrednice financijskog i korporativnog izvještavanja s posebnim naglaskom na regulativu korporativnog izvještavanja u EU.

U trećem dijelu reći će se nešto o razlozima, preprekama i mjerama harmonizacije. Definirati će se međunarodni standardi financijskog izvještavanja. Regulativa financijskog izvještavanja listanih kompanija u Europskoj uniji će se obraditi kroz IV. i VII. direktivu Europske Unije.

Kroz četvrti dio, dati će se kratak osvrt na prethodna istraživanja u području harmonizacije, posebno u zemljama EU.

U petom dijelu vršit će se istraživanje harmonizacije financijskog izvještavanja listanih poduzeća na Zagrebačkoj burzi. Zaključci o postavljenim hipotezama donijeti će se na temelju rezultata istraživanja i to kroz postojanost značajnih razlika u harmonizaciji financijskih izvještaja između listanih, velikih i srednjih poduzeća.

Na kraju rada iznijeti će se zaključak, koji će slijediti sažetak, popis literature, prilozi te popis tablica i grafikona.

2. FINANCIJSKO I KORPORATIVNO IZVJEŠTAVANJE

2.1. Financijsko izvještavanje

Financijsko izvještavanje je glavni alat pomoću kojeg poduzeća pružaju sve relevantne informacije zainteresiranim stranama. Predstavlja osnovno sredstvo komunikacije između korporacije i njezinih dioničara. Cilj financijskog izvještavanja je pružanje dovoljno

informacija o poslovanju i stanju imovine, obveza i kapitala poduzeća svim zainteresiranim pojedincima koji donose odluku o eventualnom investiranju u kompaniju.

Prema Pervan i Tipurić (2008) IASB (Odbor za međunarodne računovodstvene standarde) u svome konceptijskom okviru ističe tri specifična cilja financijskog izvještavanja:

- 1) pružanje informacija o financijskoj poziciji koja uključuje imovinu, izvore imovine, likvidnost i solventnost;
- 2) pružanje informacija o uspješnosti poslovanja koje upućuju na sposobnost ostvarivanja profita od korištenja uloženi resursa;
- 3) pružanje informacija o novčanim tijekovima, koje mogu poslužiti za predviđanje budućih novčanih tijekova i njihove uporabe.

2.1.1. Financijski izvještaji

Financijski izvještaji su glavni izvor informacija o poslovanju tvrtke. Temeljni financijski izvještaji poduzetnika sastavljaju se prema odredbama iz Zakona o računovodstvu. Prema Zakonu o računovodstvu (NN 109/07), temeljni financijski izvještaji su:

- bilanca
- račun dobiti i gubitka
- izvještaj o novčanom tijeku
- izvještaj o promjenama kapitala
- bilješke uz financijske izvještaje.

Veliki i srednje veliki poduzetnici sastavljaju sve godišnje financijske izvještaje. Mali poduzetnici dužni su sastavljati bilancu (skraćenu), račun dobiti i gubitka (skraćeni) te bilješke uz financijske izvještaje. Mali i srednji poduzetnici svoje financijske izvještaje sastavljaju prema HSFI-ima, dok veliki poduzetnici, poduzeća koja kotiraju na burzi i financijske institucije svoje izvještaje sastavljaju prema MSFI-ima. Klasifikacija poduzetnika po veličini prikazana je sljedećom tablicom:

Tablica 1: Razvrstavanje poduzetnika u RH-kriteriji

VELIČINA	Mala	Srednja	Velika
Aktiva	do 32.500.000	do 130.000.000	preko 130.000.000

Prihod	do 65.000.000	do 260.000.000	preko 260.000.000
Broj zaposlenih	do 50	do 250	preko 250

Izvor: izrada autora

Iz tablice 1 vidimo da se u razmatranje uzimaju tri kriterija od kojih treba zadovoljiti dva da bi se ušlo u malo, srednje ili veliko poduzeće. Dakle, da bi se poduzeće tretiralo kao malo, mora imati vrijednost aktive do 32.500.000,00 kn i prosječan broj zaposlenih u jednoj poslovnoj godini do 50. S druge strane da bi se neko poduzeće svrstalo u srednje poduzeće prema veličini, mora imati zadovoljen kriterij vrijednosti ukupnog prihoda do 130.000.000,00 kn i manje od 250 zaposlenih u toku jedne poslovne godine. Velika poduzeća imaju vrijednost aktive preko 130.000.000,00 kn i preko 250 zaposlenih.

1) *Bilanca* predstavlja sustavni pregled imovine, kapitala i obveza gospodarskog subjekta na određeni datum, najčešće na datum završetka fiskalne godine. Sastoji se od dva uravnotežena dijela, aktive i pasive. Aktiva predstavlja imovinu poduzeća, a pasiva izvore imovine. Prikazom imovine i izvora imovine se pruža informacija korisnicima o tome što poduzeće ima na određen dan, što duguje i što mu ostaje kada se oduzmu obveze. Bilanca je najvažniji financijski izvještaj, te služi kao podloga za financijsku analizu, analizu zaduženosti, likvidnosti, profitabilnosti i aktivnosti (Vidučić, 2006).

Tablica 2: Bilanca

BILANCA	
AKTIVA	PASIVA
Potraživanja za upisani a neuplaćeni kapital	Kapital i rezerve
Dugotrajna imovina	Dugoročna rezerviranja
Kratkotrajna imovina	Dugoročne obveze
Plaćeni troškovi budućeg razdoblja i nedospjela naplata prihoda	Kratkoročne obveze
Gubitak iznad visine kapitala	Odgođeno plaćanje troškova i prihod tekućeg razdoblja

UKUPNO AKTIVA	UKUPNO PASIVA
Izvanbilančni zapisi	Izvanbilančni zapisi

Izvor: Vidučić Lj: Financijski menadžment

2) *Račun dobiti i gubitka* prikazuje prihode, rashode i financijski rezultat za određeno vremensko razdoblje. Važna informacija dobivena iz računa dobiti i gubitka je obveza poreza nastala iz poslovanja. Sastavlja se za poslovnu godinu i za razdoblje u tijeku poslovne godine.

Tablica 3: Struktura računa dobiti i gubitka

RAČUN DOBITI I GUBITKA	
1	POSLOVNI PRIHODI 1. Prihodi od prodaje 2. Prihodi na temelju upotrebe vlastitih proizvoda, robe i usluga 3. Ostali poslovni prihodi
2	POSLOVNI RASHODI 1. Promjena vrijednosti zaliha 2. Materijalni troškovi 3. Troškovi osoblja 4. Amortizacija 5. Ostali troškovi 6. Vrijednosna usklađenja 7. Rezerviranja 8. Ostali poslovni rashodi
3	FINANCIJSKI PRIHODI
4	FINANCIJSKI RASHODI
5	IZVANREDNI PRIHODI
6	IZVANREDNI RASHODI
7	UKUPNI PRIHODI
8	UKUPNI RASHODI
9	DOBIT ILI GUBITAK PRIJE OPOREZIVANJA
10	POREZ NA DOBIT
11	DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA

Izvor: Izrada autora

3) *Izvještaj o novčanom tijeku* daje informaciju o izvorima i upotrebi gotovine tijekom izvještajnog razdoblja, te predstavlja bazu za planiranje budućih gotovinskih tijekova i potreba za planiranjem (Vidučić, 2006).

U izvještaju se tijekomovi klasificiraju prema aktivnostima, i to na tijekomove od poslovnih, investicijskih i financijskih aktivnosti. Oblik izvješća o novčanom tijeku nije propisan, pa poduzetnici mogu koristiti direktnu ili indirektnu metodu, ovisno o tome koji im sadržaj najbolje odgovara.

4) *Izvještaj o promjenama kapitala* obvezni su sastavljati srednji i veliki poduzetnici te tvrtke čiji vrijednosni papiri kotiraju na tržištu kapitala. Izvještaj o promjenama kapitala prikazuju sve promjene glavnice koje su se dogodile u obračunskom razdoblju.

5) *Bilješke* uz financijske izvještaje sastavljaju svi obveznici, primjenom Zakona o računovodstvu (trgovačka društva i trgovci pojedinci, poslovne jedinice domaćih poduzetnika otvorene u inozemstvu, kao i poslovne jedinice inozemnih poduzetnika u Hrvatskoj i pravne i fizičke osobe obveznici poreza na dobitak) (NN 109/07).

Bilješke bi prema Belak (2011) trebale:

- informirati o osnovici za sastavljanje financijskih izvješća i o određenim računovodstvenim politikama koje su izabrane i primijenjene za značajne transakcije i poslovne događaje;
- objaviti informaciju koju zahtijevaju Međunarodni računovodstveni standardi koja još nije predočena u financijskim izvješćima;
- dati dodatne informacije koje nisu dane u samim financijskim izvješćima, ali su nužne za fer i istinito predočavanje.

Financijska izvješća se sastavljaju za svaku poslovnu, odnosno kalendarsku godinu. Uz spomenute financijske izvještaje, prema Zakonu o računovodstvu, poduzetnik ima obvezu izraditi i godišnje izvješće. Godišnji izvještaj treba obuhvaćati objektivan prikaz razvoja i rezultata poslovanja poduzetnika i njegovog položaja, zajedno s opisom glavnih rizika i neizvjesnosti s kojima se on suočava, te obavijesti o zaštiti okoliša i o radnicima ako je to potrebno za razumijevanje razvoja i rezultata poslovanja poduzetnika i njegovog položaja. Godišnje izvješće poduzetnika čije su dionice ili dužnički vrijednosni papiri uvršteni na organizirano tržište vrijednosnih papira mora sadržavati i prikaz pravila korporativnog upravljanja koje koristi. Godišnje izvješće čuva se jedanaest godina od zadnjeg dana poslovne godine za koju su sastavljeni, i to u izvornom formatu.

Poduzetnik je dužan godišnje financijske izvještaje i godišnje izvješće, te revizorsko izvješće, ako njegovi godišnji financijski izvještaji podliježu reviziji, te konsolidirane godišnje financijske izvještaje ako ih je dužan sastavljati, dostaviti Financijskoj agenciji radi javne objave. Navedene izvještaje poduzetnik mora dostaviti najkasnije u roku od šest mjeseci od zadnjeg dana poslovne godine, a poduzetnik koji sastavlja konsolidirane godišnje financijske izvještaje dužan ih je dostaviti najkasnije u roku od devet mjeseci od zadnjeg dana poslovne godine, te ih može dostaviti bilo na papiru ili u elektroničkom obliku (NN 109/07).

2.2. Pojam i uloga korporativnog izvještavanja

Kada govorimo o korporativnom izvještavanju važno je razlikovati ga od korporativnog upravljanja. Prema Tipurić (2008) **korporativno upravljanje** bavi se upravljačkim strukturama i procesima u poslovnim sustavima, a može se definirati kao sustav nadzornih mehanizama kojima svi dobavljači ključnih inputa trebaju osigurati povrate na svoja ulaganja u poduzeće, ne ugrozivši dugoročni opstanak i prosperitet.

Korporativno izvještavanje označava izvještavanje korporacija koje svoje vrijednosne papire listaju na burzama. Za cilj ima podizanje razine transparentnosti u svrhu što učinkovitijeg funkcioniranja tržišta. Često ga se izjednačava sa financijskim izvještavanjem, stoga ih je potrebno razlikovati. Financijsko izvještavanje predstavlja osnovni produkt računovodstvenog sustava neke korporacije te osnovno sredstvo komunikacije između korporacije i njezinih dioničara. Osnovni dio financijskog izvještavanja su financijski izvještaji koje kompanija sastavlja i objavljuje. Sadrže informacije o poslovanju kompanije o prošlim aktivnostima i njihovi rezultatima te su iskazane u novcu.

Korporativno izvještavanje obuhvaća širi pojam jer pored financijskog računovodstva i izvještavanja ono obuhvaća dodatna obvezna objavljivanja koja definira regulator tržišta kapitala, kao i dodatna dobrovoljna objavljivanja listanog dioničkog društva (Pervan, 2008.).

Također je potrebno razlikovati obvezno i dobrovoljno izvještavanje.

➤ *Obvezno izvještavanje* uređeno je zakonski, pa su predviđene i sankcije za kršenje propisa i namjerno zavaravanje ulagača.

➤ *Dobrovoljno izvještavanje* proizlazi iz prakse dobrog korporativnog upravljanja i želje korporacija da pojačanom transparentnosti smanji rizik ulaganja, a posljedično i troškove

financiranja.

Prema Pervan (2008) važnost financijskih informacija iz računovodstvenih izvještaja u kontekstu tržišta kapitala posebno ističu i dva najpoznatija konceptijska okvira financijskog izvještavanja, FASB-ov i IASB-ov. Oba okvira ističu da je osnovna namjena financijskog izvještavanja kreiranje korisnih informacija za ulagače (dioničare i kreditore). Kako je Zakonom o računovodstvu propisano da se u Hrvatskoj kod listanih društava primjenjuju standardi IASB-a, proizlazi da je i u Hrvatskoj važan konceptijski okvir IASB-a. Analizom je pokazano da su upravo ulagači na prvom mjestu među korisnicima financijskih izvještaja.

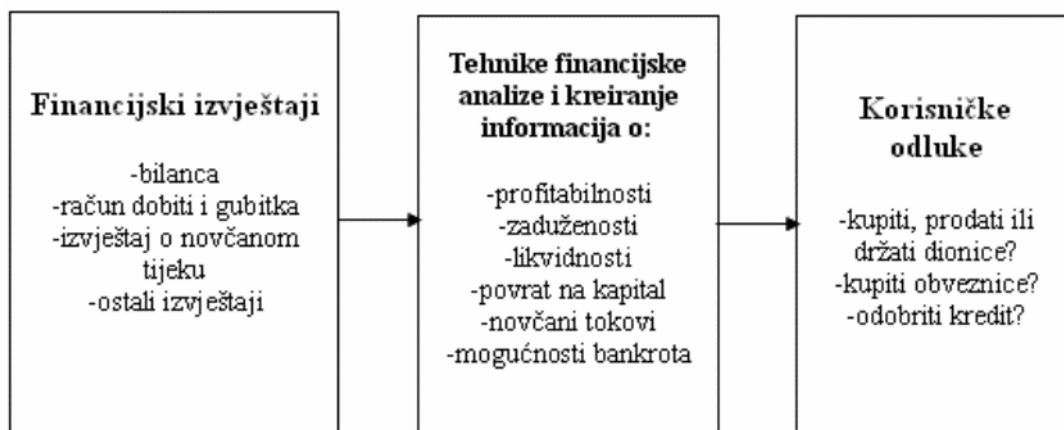
Osnovni elementi korporativnog izvještavanja prikazani su slijedećom tablicom:

Tablica 4: Struktura korporativnog izvještavanja

Financijsko izvještavanje (razvija: IASB, FASB)	
Dodatna obvezna objavljivanja (regulira SEC, HANFA)	Dodatna dobrovoljna objavljivanja (nisu predmet regulacije)

Izvor: Pervan (2008) Korporativno upravljanje, Sinergija, Zagreb, str. 472

Konceptijski okvir IASB-a ukazuje da računovodstvene informacije iz financijskih izvještaja izrađene prema MSFI/MRS trebaju pomoći ulagačima pri donošenju odluka o kupovini, prodaji ili držanju dionice. Nadalje, računovodstvene informacije trebaju pomoći ulagačima u dužničke vrijednosne papire, kao i poslovnim bankama kod odobravanja kredita. Na temelju podataka iz financijskih izvještaja ulagači dolaze do korisnih informacija koje mogu poboljšati njihove ulagačke odluke i maksimalizirati povrat ulaganja u vrijednosne papire. Važna pretpostavka u takvom modelu je poznavanje adekvatnih tehnika financijske analize i ekonomski racionalno ponašanje korisnika računovodstvenih informacija što je prikazano na slici 1 (Pervan, 2008).

Slika 1: Odnos izvještavanja i ekonomskih odluka korisnika

Izvor: Prof.dr.sc. Ivica Pervan: predavanje „Zakonski okvir za korporativno izvještavanje u Hrvatskoj“, Sveučilišni studijski centar za forenzične znanosti, Split, 2011.

2.3. Regulatorna korporativnog izvještavanja u EU

Vrlo važan element u praksi korporativnog izvještavanja je i regulatorna izvještavanja. U svim razvijenim zemljama korporativno izvještavanje se regulira zbog toga što su troškovi regulacije manji od koristi koja se realizira kroz efikasnije funkcioniranje tržišta kapitala. U cilju postizanja što veće konkurentnosti na globalnom planu zemlje članice EU-a morale su uvesti zajedničke standarde izvještavanja, koji nisu postojali do 2005. godine. Europskim direktivama (IV. i VII. direktiva) pokušalo se uskladiti računovodstvene propise no direktive su propale prvenstveno zbog toga što su nastale određene pravne i poslovne razlike pa su zemlje korisnice morale mijenjati odredbe kako bi prevladale te razlike.

- **Četvrta direktiva** izdana je 1978. i ona definira pravila za sastavljanje financijskih izvještaja, zahtjeve za objavljivanje i pravila vrednovanja.
- **Sedma direktiva** izdana je 1983. i odnosi se na izradu konsolidiranih financijskih izvještaja.

Problem je ponajprije bila činjenica da su Direktive dopuštale korištenje niza alternativa radi prihvaćanja pravnih i ekonomskih razlika među zemljama članicama EU-a. Osim toga, Direktive nisu uopće regulirale pojedina računovodstvena pitanja kao što su izvješće o novčanom tijeku, najam i promjene tečajeva stranih valuta. Neusklađenost financijskih izvještaja rezultirala je smanjenom konkurentnosti europskih kompanija u pribavljanju kapitala na svjetskim tržištima kapitala.

1. siječnja 2005. Europski parlament i Vijeće donijeli su Uredbu prema kojoj od sva poduzeća koja kotiraju na uređenom financijskom tržištu EU imaju obvezu primijeniti Međunarodne standarde financijskog izvještavanja (MSFI) prilikom sastavljanja konsolidiranih financijskih izvještaja. Većina zemalja članica EU propisuje ili dopušta korištenje MSFI i za ostale poslovne subjekte (Klikovac, 2007).

Uredba je donesena iz razloga što Direktive ipak nisu dale onu razinu transparentnosti i usporedivosti financijskih izvještaja koja se od njih očekivala.

U tablici 5 dan je shematski prikaz financijskog izvještavanja u Europskoj uniji.

Tablica 5: Financijsko izvještavanje u EU poslije 2005. godine

		Kompanije čijim vrijednosnicama se trguje na burzama EU	Kompanije čijim vrijednosnicama se ne trguje na burzama EU
VRSTE FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA	Temeljni izvještaji pravnog subjekta	IV. direktiva	IV. direktiva
	Konsolidirani izvještaji grupe	MSFI/MRS	VII. direktiva

Izvor: Pervan I; Korporativno upravljanje, Sinergija, Zagreb, 2008

U RH obvezno izvještavanje za korporacije je uređeno kroz više zakona i pravilnika kao što su: Zakon o računovodstvu, Zakon o tržištu vrijednosnih papira, Zakon o trgovačkim društvima i Pravilnik o sadržaju i obliku financijskih i poslovnih izvještaja javnih dioničkih društava. (Pervan, 2008).

Zakon o računovodstvu u primjeni je od 1. siječnja 2006. godine i u velikoj je mjeri usklađen sa zahtjevima EU. Sva dionička društva čiji vrijednosni papiri kotiraju na burzama ili se spremaju na uvrštenje u burzovnu kotaciju dužna su sastavljati i objavljivati financijske izvještaje u skladu s MSFI.

Zakonom o tržištu vrijednosnih papira se provodi regulacija inicijalne transparentnosti u slučajevima kada korporacije izdaju vrijednosne papire, ali i za sve ostale poslove u svezi s vrijednosnim papirima. Ovim Zakonom se uređuju i osobe ovlaštene za obavljanje poslova s vrijednosnim papirima, uvjeti za organizirano javno trgovanje vrijednosnim papirima, zaštita

ulagatelja i nositelja prava iz vrijednosnih papira, nematerijalizirani vrijednosni papiri te ustrojstvo i ovlasti središnje depozitarne agencije, burzi i uređenih javnih tržišta (NN 84/02).

Za regulaciju obveznog izvještavanja listanih dioničkih društava je zadužena Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA) u čijem je djelokrugu i nadležnosti nadzor financijskoga tržišta, subjekata nadzora i financijskih usluga koje pružaju. Subjekti nadzora su sve pravne ili fizičke osobe koje se bave pružanjem financijskih usluga, savjetovanjem na financijskom tržištu, prodajom, posredovanjem ili upravljanjem imovinom korisnika financijskih usluga (NN 140/05).

3. MEĐUNARODNI STANDARDI FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA I HARMONIZACIJA

3.1. Međunarodni standardi financijskog izvještavanja

Međunarodni standardi financijskog izvještavanja jesu standardi i objašnjenja koje je donio Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (IASB). Oni obuhvaćaju:

- Međunarodne standarde financijskog izvještavanja
- Međunarodne računovodstvene standarde
- Objašnjenja Povjerenstva za objašnjenja međunarodnog financijskog izvještavanja

Razvijeni su s ciljem ujednačenja računovodstvenih propisa na međunarodnoj razini. MSFI uključuju potpuno nove standarde i pored toga revidirane Međunarodne računovodstvene standarde.

IASB je do sada donio slijedeće MSFI:

- MSFI 1 – Prva primjena Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja
- MSFI 2 – Isplata s temelja dionica
- MSFI 3 – Poslovna spajanja
- MSFI 4 – Ugovori o osiguranju
- MSFI 5 – Dugotrajna imovina namijenjena prodaji i ukinuti dijelovi poslovanja
- MSFI 6 – Istraživanje i procjena vrijednosti mineralnih resursa
- MSFI 7 – Financijski instrumenti: Objava

- MSFI 8 – Poslovni segmenti
- MSFI 9 – Financijski instrumenti: klasificiranje i mjerenje
- MSFI 10 – Konsolidirani financijski izvještaji
- MSFI 11 – Zajednički dogovori
- MSFI 12 – Objavljivanje udjela u drugim subjektima
- MSFI 13 – Mjerenje fer vrijednosti
- MSFI 14 – Regulatorna odgoda računa
- MSFI 15 – Prihodi od ugovora s kupcima
- MSFI 16 - Najmovi

Također, u MSFI - e su uključeni sljedeći revidirani Međunarodni računovodstveni standardi:

- MRS 1 – Prezentiranje financijskih izvještaja
- MRS 2 – Zalihe
- MRS 7 – Izvještaj o novčanom toku
- MRS 8 – Računovodstvene politike, promjene računovodstvenih procjena i pogreške
- MRS 10 – Događaji nakon izvještajnog razdoblja
- MRS 11 – Ugovori o izgradnji
- MRS 12 – Porezi na dobit
- MRS 14 – Izvještavanje po segmentu
- MRS 16 – Nekretnine, postrojenja i oprema
- MRS 17 – Najmovi
- MRS 18 – Prihodi
- MRS 19 – Primanja zaposlenih
- MRS 20 – Računovodstvo državnih potpora i državne pomoći
- MRS 21 – Učinci promjena valutnih tečajeva
- MRS 23 – Troškovi posudbe
- MRS 24 – Objavljivanje povezanih strana
- MRS 26 – Računovodstvo i izvještavanje o planovima mirovinskih primanja
- MRS 27 – Konsolidirani i odvojeni financijski izvještaji
- MRS 28 – Ulaganja u pridružena društva

- MRS 29 – Financijsko izvještavanje u uvjetima hiperinflacije
- MRS 30 – Objavljivanja u financijskim izvještajima banaka i sl. financijskih institucija
- MRS 31 – Udjeli u zajedničkim ulaganjima
- MRS 32 – Financijski instrumenti: prezentiranje
- MRS 33 – Zarade po dionici
- MRS 34 – Financijsko izvještavanje o međurazdobljima
- MRS 36 – Umanjenje vrijednosti imovine
- MRS 37 – Rezerviranja, nepredviđene obveze i nepredviđena imovina
- MRS 38 – Nematerijalna imovina
- MRS 39 – Financijski instrumenti: priznavanje i mjerenje
- MRS 40 – Ulaganje u nekretnine
- MRS 41 – Poljoprivreda

Prema IASB-ovom okviru za sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja cilj financijskih izvještaja je pružiti informacije o financijskom položaju, uspješnosti poslovanja i eventualnim promjenama financijskog položaja subjekta, što je korisno širokom krugu korisnika u donošenju ekonomskih odluka. Iz navedenog, vidljivo je da financijski izvještaji ipak ne pružaju sve informacije koje su potrebne za donošenje ekonomskih odluka. Financijski izvještaji odnose se na prošle događaje i obično ne prikazuju nefinancijske informacije. Da bi korisnici financijskih izvještaja donijeli ekonomsku odluku trebaju znati da li je subjekt sposoban stvarati novac. U točki 19. Okvira navodi se da se informacije o financijskom položaju ponajprije pružaju u bilanci dok informacije o uspješnosti proizlaze iz izvještaja o dobiti. Niti jedan od izvještaja ne služi samo jednoj svrsi niti pruža sve informacije za jednog korisnika.

Temeljna računovodstvena načela prema MSFI Okviru su:

- **Načelo nastanka događaja**- učinci transakcija i ostalih događaja koji se prate knjigovodstveno priznaju se kada nastanu i uključuju u financijske izvještaje razdoblja na koja se odnose. Rezultat su financijski izvještaji koji ne informiraju korisnike samo o prošlim transakcijama nego i o obvezama koje će dovesti do odljeva novca u budućnosti i o imovini za koju će biti primljen novac u budućnosti.

- **Načelo neograničenog vremena poslovanja** – finansijski izvještaji trebaju biti sastavljeni uz pretpostavku da subjekt neograničeno posluje i da će nastaviti poslovanje u doglednoj budućnosti. Stoga se pretpostavlja da subjekt nema ni namjeru niti potrebu likvidirati ili značajno smanjiti razmjer svojih poslova; ako takva namjera ili potreba postoji, finansijski izvještaji morali bi biti sastavljeni na drugačijoj osnovi i u tom se slučaju primjenjivana osnova objavljuje (Okvir MSFI, t. 23.).

Pored navedenih temeljnih računovodstvenih načela u MSFI Okviru definirana su i kvalitativna obilježja finansijskih izvještaja:

- 1) **Razumljivost** – Osnovna kvaliteta informacije pružene u finansijskim izvještajima jest da je odmah razumljiva korisnicima. U tu se svrhu pretpostavlja da korisnici posjeduju dovoljno znanja o poslovnim i ekonomskim aktivnostima i računovodstvu, te da imaju volju proučavati informacije s razboritom pažnjom. Informacije o složenim stvarima trebaju također biti uključene u finansijske izvještaje zbog njihove važnosti korisnicima pri donošenju ekonomskih odluka i ne smiju se izostaviti samo stoga što bi bile teško shvatljive određenim korisnicima (Okvir MSFI t.25.)
- 2) **Važnost** – Da bi bila korisna, informacija mora biti važna za potrebe korisnika pri donošenju odluka. Informacija posjeduje kvalitetu važnosti kad utječe na ekonomske odluke korisnika pomažući im da procijene prošle, sadašnje ili buduće događaje, ili pak potvrđujući ili ispravljajući njihove prošle ocjene (Okvir MSFI, t.26.)
- 3) **Značajnost** – Informacija je značajna ako njezino izostavljanje ili krivo prikazivanje može utjecati na ekonomske odluke korisnika donijete na temelju finansijskih izvještaja (Okvir MSFI, t. 30.)
- 4) **Pouzdanost** – Da bi bila korisna informacija mora također biti pouzdana. Informacija ima kvalitetu pouzdanosti kad u njoj nema značajne pogreške i pristranosti i u koju se korisnici mogu pouzdati da vjerno prikazuje ono što predstavlja ili bi se moglo razložno očekivati da to predstavlja (Okvir MSFI,t.31.).
- 5) **Neutralnost** – Da bi bila pouzdana, informacija sadržana u finansijskim izvještajima mora biti neutralna odnosno bez pristranosti (Okvir MSFI, t.36.)
- 6) **Opreznost** – Primjena opreznosti, primjerice, stvaranje skrivenih rezervi ili prekomjernih rezerviranja, namjerno podejnjivanje imovine ili prihoda, ili namjerno precjenjivanje obveza ili rashoda, jer finansijski izvještaji ne bi bili neutralni i stoga ne bi imali kvalitetu pouzdanosti (Okvir MSFI, t.37.)

- 7) Potpunost – Da bi bile pouzdane, informacije u financijskim izvještajima moraju biti potpune u granicama značajnosti i troška. Izostavljanje može informaciju učiniti lažnom ili navoditi na krivi put te je stoga učiniti nepouzdanom i manjkavom u smislu njene važnosti (Okvir MSFI, t.38.)
- 8) Usporedivost – Korisnici moraju biti u stanju usporediti financijske izvještaje subjekta kroz vrijeme i s izvještajima drugih subjekata (Okvir MSFI, t.39.).

3.1.1. Hrvatski standardi financijskog izvještavanja-HSFI

Na temelju članka 14.stavka 1. Zakona o računovodstvu (NN 109/07) članka 16. Pravilnika o načinu rada Odbora za standarde financijskog izvještavanja, Odbor za standarde financijskog izvještavanja na sjednici održanoj 28. veljače 2008. godine donio je odluku o objavljivanju Hrvatskih standarda financijskih izvještavanja. Temelje se na domaćoj računovodstvenoj teoriji i praksi, odrednicama Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja kao i na IV. i VII. Direktivi Europske unije.

Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja regulira se tematika u vezi s financijskim izvještajima, u prvom redu, namijenjenih vanjskim korisnicima. Sadrže zahtjeve priznavanja, mjerenja, procjenjivanja, prezentiranja i objavljivanja transakcija i događaja važnih za financijske izvještaje opće namjene. Jednostavni su, malog opsega te teoretski i stručno zadovoljavaju kriterije suvremenog financijskog računovodstva. Zadovoljavaju uvjete koje Europska unija postavlja glede sastavljanja, prezentiranja i objavljivanja financijskih izvještaja. Njihova temeljna svrha je propisati osnovu za sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja, pomoći revizorima u formiranju mišljenja da li su izvještaji u skladu s HSFI te pomoći korisnicima financijskih izvještaja pri tumačenju podataka i informacija koje su sadržane u financijskim izvještajima.

Odbor je do sada donio i objavio sljedeće standarde:

- HSFI 1 – Financijski izvještaji
- HSFI 2 – Konsolidirani financijski izvještaji
- HSFI 3 – Računovodstvene politike, promjene računovodstvenih procjena i pogreške
- HSFI 4 – Događaji nakon datuma bilance
- HSFI 5 – Dugotrajna nematerijalna imovina
- HSFI 6 – Dugotrajna materijalna imovina

- HSFI 7 – Ulaganje u nekretnine
- HSFI 8 – Dugotrajna imovina namijenjena prodaji i prestanak poslovanja
- HSFI 9 – Financijska imovina
- HSFI 10 – Zalihe
- HSFI 11 – Potraživanja
- HSFI 12 – Kapital
- HSFI 13 – Obveze
- HSFI 14 – Prihodi
- HSFI 15 – Rashodi
- HSFI 16 – Vremenska razgraničenja
- HSFI 17 – Poljoprivreda

3.2. Pojam i razlozi harmonizacije

Prema Van der Tasu (1988) harmonizacija predstavlja koordinaciju, odnosno, usklađivanje dva ili više subjekta. Korisnici su suočeni s više financijskih izvješća i bilo bi korisno za njih da su ta izvješća usklađena. Jedan od načina harmonizacije financijskih izvještaja je formuliranje standarda čime se postavljaju ograničenja na razlike između financijskih izvještaja.

Kako se globalno tržište razvija tradicionalne međunarodne granice postaju sve manje relevantne za poslovanje poduzeća. Međunarodna tijela kao što su Europska Unija (EU), Savez država Jugoistočne Azije (ASEAN) i Međunarodna organizacija Komisija za vrijednosne papire (IOSCO) aktivno rade na stvaranju poslovne infrastrukture koja će olakšati međunarodnu trgovinu. Unutar međunarodne poslovne zajednice postoji očekivanje da računovodstvo kao glavni izvor informacija o poslovanju i dio međunarodne poslovne infrastrukture također treba nadilaziti nacionalne granice i regulative. Stoga se može kazati kako harmonizacija čini usporedbu međunarodnih izvještaja kao i prilike za investicijama lakšim, bržim i jeftinijim aktivnostima (Carlson, 1997).

Pritisak za međunarodnu harmonizaciju dolazi od strane onih koji reguliraju, pripremaju i koriste financijska izvješća. Investitori i financijski analitičari moraju razumjeti financijska izvješća stranih kompanija čije dionice bi mogli kupiti. Trebaju biti sigurni da su izvještaji različitih zemalja pouzdani i usporedivi. Također, u slučajevima gdje strane dionice kotiraju na

domaćim burzama investitora, trebaju biti sigurni da regulator zahtijeva financijska izvješća koja su konzultirana sa domaćom praksom. Dodatno, one kompanije koje žele izdati nove dionice šire od domaćih tržišta prepoznati će prednosti od standardne prakse u promoviranju njihovih načina izdavanja dionica. Svjetski kreditni koncesionari kao što je to npr. svjetska banka moraju se također suočiti sa problemima usporedbe. Dakle, za multinacionalne kompanije prednosti harmonizacije su mnogo važnije. One će nastojati pojednostaviti način razmjene računovodstvenih djelatnika iz jedne zemlje u drugu. Povrh svega, ako računovodstvo može biti bolje usporedivo i mjerljivo, trošak kapitala bi trebao takav da se smanji rizik za investitore (Nobes I Parker, 1998).

Treća grupa koja sudjeluje u harmonizaciji su svjetska računovodstvena poduzeća. Oni djelomično podupiru harmonizaciju jer je to za njih korisno zbog velikog broja klijenata. Vlade u zemljama u razvoju možda bi našle lakši način razumijevanja i kontroliranja multinacionalnih operacija ako su financijska izvješća harmonizirana. Ostale organizacije koje bi mogle profitirati od usporedivosti informacija velikih svjetskih kompanija su sindikalne organizacije koje su suočene sa radnicima multinacionalnih kompanija. Sve ove grupe bi mogle profitirati od harmonizacije (Nobes I Parker, 1998).

Proces harmonizacije je dugotrajan i kompleksan te često nailazi na različite prepreke političke i tehničke prirode. Najučestalija prepreka je stupanj razlike između računovodstvenih praksi koje se primjenjuju u različitim zemljama, a koje je teško prevladati. Drugi problem koji se javlja je nedostatak profesionalnih računovodstvenih organizacija u pojedinim zemljama što značajno otežava posao internacionalnih institucija poput IASB-a. Značajna prepreka također mogu biti nacionalizam i politički interesi.

3.3. Mjere harmonizacije

Razlika između formalne (de juro) harmonizacije i materijalne (de facto) harmonizacije jako je važna. Formalna harmonizacije odnosi se na način na koji su financijski izvještaji napisani tj. na harmonizaciju standarda. Materijalna harmonizacija odnosi se na harmonizaciju računovodstvene prakse (Craig, Fontes, i Rodrigues, 2005).

Glavni cilj formalne harmonizacije je poboljšati materijalnu (de facto) harmonizaciju te ukloniti standarde koji su različiti i koji se suprotstavljaju jedni drugima. Formalna harmonizacija je važna za postizanje veće usporedivosti financijskih izvještaja (Van der Tas, 1992).

Iako je materijalna harmonizacija moguća bez formalne harmonizacije, potonja uvelike doprinosi ostvarenju materijalne harmonizacije, što posebno vrijedi za one zemlje u kojima je javni sektor odgovoran za uspostavljanje računovodstvenih standarda.

De facto mjera harmonizacije predstavlja povećanje stupnja usklađenosti i znači da više tvrtki pod istim uvjetima koristi istu metodu za neki događaj. Pojam usklađenosti, pod ovim okolnostima, je takav da će proces harmonizacije dovesti do situacije maksimalne usklađenosti s obzirom na odabranu stavku financijskog izvještaja kada sve tvrtke u svim državama koriste istu računovodstvenu metodu (Canibano i Mora, 2000).

Uzimajući u obzir koliko je bitna usporedivost financijskih izvještaja prikladnijim se smatra koncept de facto harmonizacije, odnosno da se usredotoči na stvarnu praksu izvještavanja a ne na propise.

Istraživanja koja se bave harmonizacijom računovodstva još su uvijek na eksperimentalnoj razini te se stalno razvijaju i testiraju nove metode i analitičke tehnike za mjerenje harmonizacije. Dosadašnja literatura sa područja harmonizacije je uglavnom fokusirana na primjenu indeksa za mjerenje harmonizacije. Osim indeksa, alternativne metode koje se mogu koristiti za mjerenje razine harmonizacije su neparametrijski statistički testovi, mjere koncentracije, mjere entropije, varijanca te hi- kvadrat test.

3.3.1. Indeksi

Van der Tas prvi je započeo s mjerenjem harmonizacije te je razvio tri načina mjerenja: pomoću H indeksa, C indeksa te I indeksa. H indeks (Hirschmann-Herfindahl) je mjera koju su utemeljili industrijski ekonomisti kako bi kvantificirali industrijsku koncentraciju. H indeks se koristi za mjerenje harmonizacije računovodstvenih politika ako se primjenjuju više od dvije alternativne računovodstvene metode. Najveći nedostatak H indeksa je taj što ne razmatra višestruko izvještavanje. Navedeni problem je riješio Van der Tas uvođenjem C indeksa. H indeks i C indeks se koriste za mjerenje stupnja nacionalne harmonizacije, ali nisu odgovarajući za

mjerenje međunarodne harmonizacije. Kako bi prevladao taj problem Van der Tas uvodi I indeks (Ali, 2005).

I indeks se koristi za mjerenje međunarodne harmonizacije i to između dvije države, ali se uz odgovarajuće prilagodbe može koristiti i za usporedbu više od dvaju zemalja. Pri tome se vrijednost I indeksa sve više smanjuje kako se povećava broj zemalja koje se uspoređuju (Ali, 2006).

Taplin (2004) uvodi T indeks kako bi kvantificirao stupanj usporedivosti računa pojedinih kompanija. T indeks omogućava korisnicima da odaberu indeks odgovarajućih karakteristika koje se temelje na nekoliko kriterija bez potrebe žrtvovanja jedne karakteristike kako bi se postigla druga željena karakteristika. Vrijednost svih navedenih indeksa se kreće između 0 i 1, pri čemu 0 označava da nema harmonizacije tj. da postoji beskonačan broj alternativnih metoda koje imaju istu frekvenciju, a 1 označava da svi koriste istu računovodstvenu metodu tj. da postoji harmonizacija. Kretanja indeksa ukazuju na razinu harmonizacije/neharmonizacije računovodstvene prakse u pojedinim zemljama (Ali, 2005).

3.3.1.1. H indeks

H indeks jedna od mnogih mjera koja se razvila od strane industrijskih ekonomskih stručnjaka. Koristi se za mjerenje usporedivosti računovodstvenih metoda koje se primjenjuju prilikom pripreme financijskih izvještaja. Riječ je o jednostavnoj metodi mjerenja usporedivosti koja ignorira dodatne informacije i činjenice iz financijskih izvještaja te zbog toga omogućava višestruke interpretacije rezultata.

Formula za računanje H indeksa glasi:

$$H_{i=1}^k = \sum p_i^2$$

p_i –postotak kompanija koje koriste računovodstvenu metodu i ,

n - najveći mogući broj raspoloživih metoda

Najveća zamjerka H indeksa je nemogućnost mjerenja međunarodne harmonizacije te poteškoće prilikom računanja stupnja signifikantnosti harmonizacije.

3.3.1.2. C indeks

Van der Tas je uveo C indeks za kompanije koje primjenjuju višestruke računovodstvene politike za isti problem. C indeks se koristi za mjerenje nacionalne harmonizacije kad poslovni subjekti koriste nekoliko alternativnih metoda za određenu računovodstvenu praksu (Mijoč i Starčević, 2013).

C indeks uspoređuje financijske izvještaje između zemalja te mjeri broj parova zemalja koje koriste iste računovodstvene metode ili pružaju dovoljno informacija za međusobnu usporedbu. Formula za računanje C indeksa glasi:

$$C = \sum_{j=1}^k \frac{(x_j(x_j - 1))}{n(n - 1)}$$

x_j – broj poduzeća koja koriste računovodstvenu metodu j

k - broj računovodstvenih metoda

n - ukupan broj poduzeća

Mnogi kritičari smatraju da C indeks nije najbolje rješenje za mjerenje usporedivosti budući da ovisi o broju promatranih poduzeća te ne može odvojiti utjecaj efekata nacionalne harmonizacije od efekata međunarodne harmonizacije. Zbog toga se C indeks smatra nepotpunom mjerom međunarodne harmonizacije. Kako bi se navedeni nedostaci popravili uvedene su dvije modifikacije C indeksa: C indeks koji se primjenjuje među državama ili internacionalni (*Between Country C index*) i C indeks koji se primjenjuje unutar države ili intranacionalni (*Within Country C index*). Inter- nacionalni C indeks ima određenu prednost u odnosu na korigirani I indeks koji se koristi za mjerenje internacionalne harmonizacije, a to je

što se njegova vrijednost ne smanjuje kako se povećava broj država koje se uspoređuju (Joumal i Vulin, 2004).

Inter- nacionalni C indeks može izračunati broj parova kompanija koje koriste iste računovodstvene metode, pri čemu je svaka kompanija koja čini par iz druge države. Rezultat se tada podijeli sa ukupnim brojem parova uz pretpostavku da sve kompanije koriste iste računovodstvene metode i da je svaki član para iz druge države. Prema tome formula za računanje inter- nacionalnog C indeksa glasi:

$$BC^c = \frac{\sum i \sum j X_{ij} (X_{+j} - X_{ij})}{\sum i X_{j+} (X_{++} - X_{i+})}$$

Formula za računanje intra- nacionalnog C indeksa glasi:

$$WC^c = \frac{\sum i \sum j X_{ij} (X_{ij} - 1)}{\sum i X_{i+} (X_{i+} - 1)}$$

x_{ij} –broj kompanija u državi (i) koje koriste računovodstvenu metodu (j)

x_{+j} –ukupan broj kompanija u svim zemljama koje koriste računovodstvenu metodu (j)

x_{++} –ukupan broj svih kompanija u svim zemljama

x_{i+} –broj kompanija u zemlji (i)

Osnovne prednosti u korištenju ovih dvaju modifikacija C indeksa je u tome što omogućavaju da se uoči razlika između nacionalnih i internacionalnih utjecaja. Također može se u istraživanje uključiti veliki broj država, a da se pri tome dobije rezultat koji je približno jednak očekivanoj vrijednosti, budući da se vrijednost indeksa ne smanjuje s povećanjem broja država. Negativni aspekti ovih indeksa vežu se za probleme pouzdanosti i valjanosti (Joumal i Vulin, 2004).

3.3.1.3. I indeks

I indeks uveo je Van der Tas kako bi riješio problem mjerenja međunarodne harmonizacije (Ali, 2005).

Naime, H indeks i C indeks koji su do tada bili razvijeni mjerili su stupanj harmonizacije na nacionalnoj razini. I indeks razvio se iz H indeksa, služi za mjerenje harmonizacije između dvije države, međutim dodatnim modifikacijama služi sa usporedbu harmonizacije između više od dvije države.

Formula za računanje I indeksa glasi:

$$\sum_{i=1}^k (f_{i1}; f_{i2}; \dots; f_{im})$$

f_{im} -relativna frekvencija (f) računovodstvenih metoda (i) u svakoj od (m) zemalja

Negativni aspekt ove formule je da se **I indeks približava nuli što se više zemalja uspoređuje**. Odnosno, ovisi o apsolutnom, a ne relativnom broju promatranih kompanija. Iz tog razloga uveden je korektivni faktor:

$$I^* = I^{1(m-1)}$$

m - broj zemalja

Dakle, negativne strane ovog indeksa su da se njegova vrijednost približava nuli što je više kompanija uključeno u razmatranje te je dokazano da je I indeks ovisan o subjektivnoj procjeni svojih korisnika. U usporedbi sa svojim prethodnikom, H indeksom, I indeks se smatra superiornim s obzirom da u razmatranje uzima više od jedne kompanije. S druge strane inter-državni (Between Country) C indeks se smatra boljom mjerom harmonizacije od I indeksa s obzirom na to da se njegova vrijednost ne približava nuli kako raste broj razmatranih kompanija (Joumal i Vulin, 2004).

3.3.1.4. T indeks

T indeks podrazumijeva prosječnu usporedivost parova kompanija. Kako bi se definirala usporedivost između parova računovodstvenih metoda kompanija koje su slučajno izabrane potrebno je definirati koeficijent α_{kl} i koeficijent β_{ij} .

Koeficijent α_{kl} određuje nivo usporedivosti između računovodstvenih metoda k i l. Koeficijent β_{ij} predstavlja način na koji su kompanije slučajno odabrane (Taplin, 2010).

Formula za računanje T indeksa glasi:

$$T = \sum_{i=1}^N \sum_{j=1}^N \sum_{k=1}^M \sum_{l=1}^M \alpha_{kl} \beta_{ij} p_{ki} p_{lj}$$

gdje je

α_{kl} – koeficijent usporedivosti između računovodstvenih metoda k i l,

β_{ij} – težište usporedivosti između kompanija u zemljama i i j,

p_{ki} – postotak kompanija u zemlji i koje koriste računovodstvenu metodu k,

p_{lj} – postotak kompanija u zemlji j koje koriste računovodstvenu metodu l,

N - broj zemalja,

M - broj računovodstvenih metoda.

Kako bi se osiguralo da se vrijednost T indeksa kreće između 0 (nema usporedivih kompanija) i 1 (sve kompanije su međusobno usporedive) vrijednosti koeficijenata α_{kl} i β_{ij} trebaju biti između 0 i 1 te suma koeficijenata β_{ij} treba iznositi 1. Ako je vrijednost koeficijenata α_{kl} jednaka 0 znači da su dvije računovodstvene metode u potpunosti neusporedive, a ako je α_{kl} jednaka 1 smatra se da su promatrane računovodstvene metode u potpunosti usporedive (Taplin, 2010).

3.4. Regulativa harmonizacije u EU

Računovodstveni propisi mogu biti izraženi na više načina. Mogu biti izraženi u statutu prava i/ili putem profesionalnih standarda, zatim kroz regulatorna tijela i na kraju kroz samostalno generiranu prihvatljivu praksu (GAAP). U većini zemalja računovodstveni propisi dolaze iz kombinacije prethodno navedenih izvora. Usklađenost s pravnim propisima je obvezna, ukoliko se odgovorne osobe ne pridržavaju propisa snose zakonski definirane posljedice. Dok

neusklađenost s računovodstvenim standardima nema pravne posljedice nego se više temelji na dobrovoljnoj bazi.

Europska unija je tijekom svog djelovanja donijela niz Smjernica (Direktiva) među kojima su najpoznatije Četvrta i Sedma Direktiva. Pomoću Četvrte (IV.) Direktive definira se postupanje sa godišnjim financijskim izvješćima različitih društava po kriteriju veličine (mali i srednji poduzetnici) te su propisani godišnji financijski izvještaji. Sedmom (VII.) Direktivom uređuje se način prikazivanja i sastavljanja konsolidiranih financijskih izvještaja po fer (tržišnoj) vrijednosti.

S obzirom da direktive EU nisu zadovoljile potrebnu razinu transparentnosti i usporedivosti financijskih izvještaja donesena je Uredba Europskog parlamenta i vijeća 1606/2002 te je istom uvedena obveza primjene MSFI za sve subjekte koji sastavljaju konsolidirane financijske izvještaje i kotiraju na uređenom financijskom tržištu EU.

Standardizacija predstavlja najsnažniji instrument harmonizacije. Primarnu razinu standardizacije čine nacionalni računovodstveni standardi, oni su instrumenti nacionalne regulative. Zemlje koje nemaju nacionalne računovodstvene standarde kroz nacionalne zakonske akte (Zakon o računovodstvu, Zakon o trgovačkim društvima i sl.) reguliraju općeprihvaćena računovodstvena načela. Standardizacija na primarnoj razini omogućava usporedivost financijskih izvještaja na nacionalnoj razini.

US GAPP-ovi, Međunarodni standardi financijskog izvještavanja i nacionalni računovodstveni standardi drugih zemalja predstavljaju sekundarnu razinu standardizacije. Postavljenjem općih, zajedničkih računovodstvenih načela, neovisno o geografskom području olakšava se usporedba financijskih izvještaja različitih zemalja.

Nacionalni računovodstveni standardi su najniža razina sekundarne standardizacije. Koriste ih kompanije koje svoje podružnice imaju u drugim zemljama zbog potrebe izvještavanja i ispunjavanja lokalnih, odnosno nacionalnih, informacijskih zahtjeva.

Međunarodne standarde financijskog izvještavanja koristi najveći broj zemalja, samim time uvelike doprinose povećanju stupnja harmonizacije. U većini zemalja MSFI-jevi su obvezni

kod sastavljanja financijskih izvještaja za kompanije koje su sudionice tržišta vrijednosnih papira, na taj način zadovoljavaju se potrebe investitora za informacijama.

US GAPP-ovi su drugi po redu standardi kada je u pitanju primjena na svjetskoj razini. Uvelike olakšavaju usporedivost financijskih izvještaja kod zemalja koje ih koriste.

3.4.1. Četvrta Direktiva Europske Unije

Četvrta direktiva koja je usvojena 25. srpnja 1978. spada u jednu od najstarijih računovodstvenih regulativa te regulira oblik i sadržaj godišnjeg izvješća za sve tvrtke osim banaka i osiguravajućih društava (Fourth Council Directive, 78/660/EEC).

U prvom odlomku (čl.2 st.1) navodi se da godišnja financijska izvješća obuhvaćaju bilancu, račun dobiti i gubitka i bilješke uz financijska izvješća. Ti dokumenti trebaju činiti složenu cjelinu. Nadalje, istim člankom se zahtjeva da godišnja izvješća pružaju istinit i objektivan prikaz imovine i obveza, financijskog položaja te dobitak i gubitak. Ako se iz gore navedenih financijskih izvještaja ne može pružiti istinit i fer prikaz onda se zahtjeva objava dodatnih informacija (čl.2 st.3).

Drugim odlomkom se reguliraju opće odredbe vezane za bilancu i račun dobiti i gubitka, te postoji zahtjev koji se odnosi na oblik prikazivanja navedenih izvještaja. Naime, prema odredbama direktive jednom usvojen oblik ne može se mijenjati od jedne do druge financijske godine. Direktiva propisuje po dva oblika za svaki financijski izvještaj te se dozvoljava državama članicama da usvoje u svoje zakonodavstvo jedan ili oba oblika. U potonjem slučaju pojedina kompanija može odlučiti koju će shemu financijskih izvještaja primjenjivati.

Člankom 9 definira se podjela imovine i to na: Upisani a neplaćeni kapital, Rashodi osnivanja, Dugotrajna imovina, Kratkoročna imovina, Unaprijed plaćeni troškovi i obračunani prihod, Gubitak financijske godine (ako se ne iskazuje u pasivi). Obveze su podijeljene na: Kapital i pričuve, Rezerviranja, Obveze prema vjerovnicima, Obračunane obveze i odgođeni prihod te Dobit financijske godine.

Izgled računa dobiti i gubitka propisan je člancima 23. – 26., međutim, direktiva dopušta državama članicama da sva društva odnosno određene vrste društava mogu umjesto

prikazivanja stavki računa dobiti i gubitka u skladu sa navedenim člancima dati izvješće o poslovnim rezultatima pod uvjetom da su pružene informacije minimalno jednake onima koje se inače zahtijevaju u tim člancima.

Pravila procjene pojedinih stavki financijskih izvještaja daju se u 7 odlomku direktive, dok su opća načela procjene dana u čl. 31. kako slijedi:

- Metode procjene moraju se primjenjivati dosljedno od jedne do druge financijske godine
- Mora se pretpostaviti da se poslovanje društva trajno obavlja
- Procjena treba biti provedena na razumnoj ocjeni, a posebice:
 1. Može se uključiti samo dobitak koji se ostvari na datum bilance
 2. U obzir treba uzeti sve obveze koje nastaju tijekom financijske godine ili jedne od prethodnih godina, čak ako se i ove obveze očituju samo između datuma bilance i datuma njezinog sastavljanja
 3. Mora se u obzir uzeti sva amortizacija neovisno je li rezultat financijske godine gubitak ili dobitak
- Moraju se u obzir uzeti prihodi i rashodi koji se odnose na financijsku godinu neovisno o datumu plaćanja takvog prihoda ili rashoda
- Zasebno se moraju procijeniti sastavni dijelovi aktive i pasive
- Početna bilanca za svaku financijsku godinu mora odgovarati završnoj bilanci za prethodnu financijsku godinu

Nadalje, u istom članku st. 2 navodi se da su odstupanja od gore navedenih načela dopuštena samo u iznimnim situacijama. Potrebno je napomenuti da se ne spominje koje su to „iznimne situacije“. U svakom slučaju, odstupanja od primjene općih načela potrebno je objaviti u bilješkama uz financijska izvješća uz procjenu učinka na imovinu, obveze, financijski položaj te dobitak ili gubitak.

Bilješke uz financijske izvještaje koje uz bilancu i račun dobiti i gubitka tvore složenu cjelinu – godišnje izvješće (čl. 2. st. 1. direktive) moraju dati barem sljedeće informacije (čl. 43. st.1):

1) metode procjene primijenjene na različite stavke u godišnjim financijskim izvješćima i metode korištene kod obračuna ispravka vrijednosti,

- 2) ime i sjedište svakog društva u kojem društvo samo ili putem osoba koje djeluju u njeno ime, ali za račun društva, posjeduje barem neki postotak kapitala koji države članice ne mogu odrediti više od 20%, iskazujući udio kapitala koji se posjeduje, svota kapitala i pričuve, i dobitak ili gubitak posljednje financijske godine društva o kome je riječ, a za koji je društvo usvojilo izvješća. Ove informacije se mogu izostaviti u svrhu članka 2. st. 3 kada je to od zanemarive važnosti. Valja naglasiti da direktiva ne definira kriterije po kojima odredio neki događaj koji je od zanemarive važnosti,
- 3) broj ili nominalnu vrijednost ili, u pomanjkanju nominalne vrijednosti, obračunsku vrijednost dionica upisanih tijekom financijske godine u okviru odobrenog kapitala,
- 4) kada postoji više serija dionica, broj i nominalnu vrijednost, ili u pomanjkanju nominalne vrijednosti, obračunsku vrijednost svake serije;
- 5) postojanje svih potvrda o sudjelovanju, konvertibilnih zaduženja ili sličnih vrijednosnica ili prava, s naznakom njihovog broja i prava koje daju;
- 6) zaduženja društva koja dospijevaju nakon pet godina kao i ukupna dugovanja društava osigurana vrijednosnim papirima koje je dalo društvo s naznakom prirode i oblika osiguranja;
- 7) ukupnu svotu svih financijskih obveza koje nisu uključene u bilancu, ako ove informacije pomažu kod procjene financijske pozicije. Sve obveze koje se odnose na mirovine i povezana društva moraju se objaviti zasebno;
- 8) neto prihod analiziran po kategorijama djelatnosti i zemljopisnim tržištima ako se te kategorije i tržišta međusobno razlikuju, vodeći računa o načinu na koji je organizirana prodaja proizvoda i davanje usluga koji pripadaju u redovito poslovanje društva;
- 9) prosječan broj zaposlenih tijekom financijske godine, analiziran po kategorijama, i to ako nije zasebno objavljeno u računu dobiti i gubitka, troškove osoblja koji se odnose na tu financijsku godinu;
- 10) do koje je svote procjena stavki koje su izuzete od načela iskazanih u člancima 31. te 34. do 42. c, utjecala na obračun dobitka ili gubitka financijske godine koji je proveden u toj ili nekoj ranijoj financijskoj godini s ciljem oslobođenja od poreza. Kada je utjecaj takve procjene na buduće porezne troškove materijalno značajan potrebno je objaviti detalje;
- 11) razlika između poreza obračunanog za financijsku godinu i za ranije financijske godine i svote poreza koji je plativ za tu godinu, uz uvjet da je ova razlika materijalno značajna u svrhu budućeg oporezivanja. Ova svota također se može objaviti u bilanci kao kumulativna svota u okviru neke posebne pozicije s odgovarajućim naslovom;
- 12) svota plaća i nadoknada odobrenih za tu financijsku godinu članovima administrativnih, upravnih i nadzornih tijela zbog njihovih odgovornosti i sve obveze koje proizlaze ili koje su

dogovorene u vezi s umirovljenjima za bivše članove tih tijela uz naznaku ukupne svote za svaku kategoriju;

13) svote predujmova i odobrenih kredita članovima administrativnih, upravnih i nadzornih tijela, naznakama kamatnih stopa, glavnih uvjeta i svih otplaćenih svota, kao i obveza dogovorenih u njihovu korist putem jamstava, s naznakom ukupne svote za svaku kategoriju

14) kada procjena financijskih instrumenata po fer vrijednosti nije primijenjena u skladu sa odjeljkom 7a direktive:

- a) za svaku vrstu derivativnih financijskih instrumenata:
 - fer vrijednost instrumenta, ako se takva vrijednost može odrediti nekom od metoda opisanih u članku 42.b (1)
 - informacije o količini i prirodi takvih instrumenata i
- b) za dugotrajnu financijsku imovinu određenu člankom 42.a, iznos njezine fer vrijednosti bez korištenja opcije vrijednosnog usklađenja u skladu s člankom 35 (1)
 - knjigovodstvena vrijednost i fer vrijednost svake individualne imovine ili odgovarajuće grupiranje takve individualne imovine
 - razloge za ne-smanjenje knjigovodstvene vrijednosti, uključujući prirodu dokaza koji osiguravaju osnovu po kojoj će knjigovodstvena vrijednost biti nadoknađena

3.4.2. Sedma Direktiva Europske Unije

Sedmom Direktivom EU (1983.) propisuje se način prikazivanja i sastavljanja konsolidiranih financijskih izvješća (konsolidirana bilanca, konsolidirani račun dobiti i gubitka). (Seventh Council Directive, 83/349/EEC).

Obvezu sastavljanja konsolidiranih financijskih izvješća imaju trgovačka društva:

- kada je matično društvo i/ili podružnica osnovana kao društvo s ograničenom odgovornošću,
- kada je matično društvo većinski vlasnik dionica (udjela) u drugom društvu,
- kada matično društvo ima pravo razrješenja ili imenovanja administrativno upravnih tijela u ovisnom društvu, i
- kada matično društvo ima manjinsko vlasništvo, ali ima kontrolu nad ovisnim društvom.

Nadalje, člankom 1. propisane su situacije u kojima je potrebno sastaviti konsolidirane financijske izvještaje:

- kada je društvo većinski vlasnik dionica ili udjela s pravom glasa u drugom društvu (društvo kćer),
- kada društvo ima pravo imenovanja ili razrješenja većine članova administrativnih, upravnih i nadzornih tijela u drugom društvu,
- kada društvo ima pravo vršenja u društvu kćeri, čiji je dioničar ili vlasnik udjela u skladu s ugovorom koji je sklopljen sa tim društvom ili odredbom u njegovom Statutu
- kada je dioničar ili vlasnik udjela u trgovačkom društvu, i:
 - a) većina je članova administrativnih, upravnih ili nadzornih tijela društva kćeri koji su bili na položaju tijekom financijske godine, tijekom prethodne financijske godine, te do vremena sastavljanja konsolidiranih izvješća, imenovana isključivo kao rezultat ostvarenja njegovog glasačkog prava,
 - b) samo kontrolira, u skladu sa sporazumom s ostalim dioničarima i vlasnicima udjela u društvu kćeri, većinu dionica ili udjela sa pravom glasa u tom društvu.

Bitno je naglasiti da direktiva omogućava brojne izuzetke od sastavljanja konsolidiranih financijskih izvješća dok su člankom 1. općenito propisani uvjeti za konsolidaciju. Prema članku 16. Direktive konsolidirani financijski izvještaji sastoje se od: konsolidirane bilance, konsolidiranog računa dobiti i gubitka te bilješki uz financijske izvještaje. Konsolidirani financijski izvještaji trebaju prikazati imovinu, obveze, financijsku poziciju te dobitak ili gubitak grupe kao da je riječ o jednom poduzeću, pri tome je potrebno:

- eliminirati unutargrupna potraživanja i obveze
- eliminirati prihode i troškove koji se odnose na unutargrupne transakcije
- dobitke i gubitke koji proizlaze iz unutargrupnih transakcija a sastavni su dio imovine treba eliminirati u procesu konsolidacije, nadalje, država članica može dozvoliti da se eliminiira dobitak ili gubitak sadržan u imovini proporcionalno udjelu matice u ovisnom društvu (čl. 26).

Konsolidirano financijsko izvješće se sastoji od: konsolidirane bilance, konsolidiranog računa dobiti i gubitka te bilješki uz financijske izvještaje. Konsolidirani financijski izvještaji trebaju

prikazati imovinu, obveze, financijsku poziciju te dobitak ili gubitak grupe kao da je riječ o jednom poduzeću.

Konsolidirano godišnje izvješće treba uključiti: konsolidiranu bilancu, konsolidirani račun dobiti i gubitka te bilješke uz financijske izvještaje. Nadalje, potrebno je objaviti i fer pregled razvoja poslovanja i performansi kao i opis glavnih rizika i nesigurnosti s kojima se suočava grupa. Da bi se razvoj poslovanja i performansi razumio potrebno je pored financijskih uključiti i nefinancijske pokazatelje performansi. Konsolidirano godišnje izvješće također treba dati podatke o događajima koji su se dogodili nakon datuma bilance te podatke o istraživanjima i razvoju. Nadalje, potrebno je objaviti i podatke koji o udjelima matice u ovisnim društvima kao i podatke o udjelima ovisnih društava u drugim poduzećima. Kod listanih kompanija potrebno je navesti i glavna obilježja internih kontrola i upravljanja rizikom. Što se tiče revizije konsolidiranih financijskih izvještaja, direktiva (članak 37.) navodi da isti moraju biti revidirani od strane jedne ili više osoba koji su dobili odobrenje za rad od strane države članice. Konsolidirani financijski izvještaji zajedno sa godišnjim konsolidiranim izvješćem te izvješćem revizora trebaju biti objavljeni za kompaniju koja je obveznik sastavljanja financijskih izvještaja.

4. OSVRT NA LITERATURU IZ PODRUČJA HARMONIZACIJE

4.1. Prethodna istraživanja

Budući da se u ovom radu istražuje harmonizacija financijskih izvještaja listanih poduzeća važno je napraviti osvrt na rad drugih autora na tom području. Znanstveni radovi na temu harmonizacije dosta su popularni, a posebno na području zemalja EU.

Troškovi harmonizacije međunarodnog računovodstva predstavljaju jako važno političko pitanje. **Globerman i Singleton** istražuju stupanj usklađenosti dobrovoljnog izvještavanja od strane Japanskih tvrtki nakon financijskog kolapsa krajem 1980te. Istraživanja su pokazala da u njihovom uzorku japanskih poduzeća nije bilo ni više a ni manje harmonizacije u odabranim praksama izvještavanja u danom razdoblju, iako je prosječna razina izvještavanja porasla. Odabrana su dva određena vremenska razdoblja kako bi se istražilo da li je došlo do približavanja ili odstupanja u praksi izvještavanja između japanskih tvrtki. Prvo razdoblje

trajalo je od 1987-1993 i odražava ga relativno visoka ekonomska i financijska stopa rasta u odnosu na drugi vremenski period koji je trajao od 1996-1998 i kojeg karakterizira velika recesija i restrukturiranje gospodarstva.

Herrmann i Thomas (1995) su na uzorku od 217 velikih kompanija između osam zemalja EU ispitivali stupanj harmonizacije odabranih računovodstvenih politika mjerenja. Za mjerenje stupnja harmonizacije koristili su hi-kvadrat test te I indeks. Ustanovili su niski stupanj harmonizacije računovodstvenih politika mjerenja materijalne imovine, amortizacije, goodwilla, troškova istraživanja i razvoja, troškova zaliha te visoki stupanj harmonizacije u području tečajnih razlika, računovodstvenog tretmana imovine i obveza u stranim valutama i naknadnog mjerenja zaliha

Van der Tas (1988) je objavio prvi rad u kojem su korištene kvantitativne tehnike za mjerenje harmonizacije. Koristio je H indeks za mjerenje stupnja harmonizacije te je ustanovio da usporedivost raste kad se izbor računovodstvenih metoda među kompanijama reducira na jednu ili nekoliko alternativa. Van der Tas je ujedno uveo C indeks te I indeks za mjerenje harmonizacije. Prema njemu se C indeks koristi za mjerenje nacionalne harmonizacije kad poduzeća pružaju informacije za nekoliko alternativnih metoda neke računovodstvene prakse, dok se I indeks koristi za mjerenje internacionalne harmonizacije.

Canibano i Mora (2000) su ispitali da li je došlo do spontane harmonizacije u praksi financijskog izvještavanja unatoč preprekama u postizanju harmonizacije računovodstvenih standarda u EU koje su se pojavile u razdoblju od 1991-92 i 1996-97. U uzorak je odabrano 85 kompanija, koje kotiraju svoje dionice na tržištima kapitala, iz 13 zemalja EU. Autori su ispitivali računovodstvene politike koje se odnose na odgođene poreze, goodwill, lizing i računovodstveni tretman sredstava u stranim valutama, a pri tome su koristili modifikacije C indeksa. Osim što su uspoređivali dobivene indekse za dva promatrana razdoblja, ujedno su analizirali da li postoji statistički značajan prirast u stupnju harmonije između ta dva razdoblja primjenom bootstrap metode i hi- kvadrat testa. Istraživanje je pokazalo veći stupanj harmonizacije za razdoblje od 1996-97, a to se povećanje ujedno pokazalo signifikantnim u svim slučajevima uz primjenu bootstrap metode.

Rahman, Perera, Ganeshanandam (1996) proučavali su utjecaj formalne harmonizacije na materijalnu harmonizaciju te cijenu dionica i povrate. S obzirom na važnu ulogu koju formalna

harmonizacija ima u računovodstvu, ovo istraživanje predstavlja metodologiju za izračun formalne harmonizacije među zemljama. Metodologija korištena u ovom radu može se koristiti za identificiranje područja usklađenosti ili neusklađenosti između onih zemalja koje imaju različito definirane propise. Konačno, stvara nove razloge za istraživanje raznih drugih aspekata računovodstvene harmonizacije.

Rahman et al. (2002) napravili su analizu faktora koji utječu na harmonizaciju računovodstvenih politika između Novog Zelanda i Australije. Prikupljeni su podaci o računovodstvenoj praksi i karakteristikama kompanija za 81 kompaniju iz Novog Zelanda i 75 kompanija iz Australije za 1993 godinu. Istraživanje je pokazalo da formalna harmonizacija i karakteristike poduzeća utječu na materijalnu harmonizaciju. U statističkoj analizi su korišteni Jaccard-ov koeficijent, T- test i hi- kvadrat test kako bi se otkrila područja na kojima je postignuta harmonizacija između Australije i Novog Zelanda, te područja za koja je potrebno uložiti još truda kako bi se ostvarila harmonizacija. Rezultati su ujedno pokazali da karakteristike tvrtke (industrija, veličina, struktura vlasništva, decentralizacija i sl.) imaju značajnu ulogu u procesu harmonizacije.

5. ISTRAŽIVANJE HARMONIZACIJE FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA LISTANIH PODUZEĆA NA ZAGREBAČKOJ BURZI

5.1. Opis uzorka

Korišten je uzorak veličine 30 poduzeća upisanih u sudski registar RH od čega je 15 dioničkih društava koji kotiraju na Zagrebačkoj burzi, dok 15 upisanih u sudski registar posluje u pravnom obliku društva s ograničenom odgovornošću.

U analizu su uzeta poduzeća navedena u tablici 6.

Tablica 6: Promatrana poduzeća

Naziv	kotira na burzi
Čakovečki mlinovi d.d.	Da
Dalekovod d.d.	Da
Atlantic grupa d.d.	Da
Valamar riviera d.d.	Da

Petrokemija d.d.	Da
Lura d.d.	Da
Solaris d.d.	Da
Uljanik plovidba d.d.	Da
OT-Optima telekom d.d.	Da
Spin Valis d.d.	Da
Atlanska plovidba d.d.	Da
Kraš d.d.	Da
Puljanka d.d.	Da
Sunčani Hvar d.d.	Da
Badel d.d.	Da
Celada d.o.o.	Ne
Štukar d.o.o.	Ne
Auto - motori d.o.o.	Ne
Novofarm d.o.o.	Ne
Adria auto d.o.o.	Ne
A K Z-M d.o.o.	Ne
Agro Mrva d.o.o.	Ne
Aqua - Ketu d.o.o.	Ne
Gradski centar d.o.o.	Ne
Fero Term d.o.o.	Ne
ELKA d.o.o.	Ne
Mrak promet d.o.o.	Ne
Big Supero d.o.o.	Ne
NK Tronik d.o.o.	Ne
Rabbit Software d.o.o.	Ne

Izvor: Prikaz autora

5.2. Statističke metodologije

U cilju testiranja postavljenih hipoteza korištene su statističke metode kojima se testira veza između kotacije na burzi i primijenjene računovodstvene metode. Kotacija na burzi je kvalitativan pokazatelj statusa poduzeća, dok su primijenjene računovodstvene metode također kvalitativnog karaktera. Slijedom navedenog primjereno je koristiti statističke metode kojima se ovisnost između dviju kvalitativnih varijabli. Test kojim se testira ovisnost među nenumeričkim varijablama korišten u ovom diplomskom radu je Fisherov egzaktni test.

Fisherov egzaktni test je test statističke značajnosti koji se često koristi u kointegracijskoj analizi. Iako u praksi se koristi kada je veličina uzorka mala, može vrijediti za sve veličine uzorka. Ime je dobio po svom izumitelju, Ronaldu Fisheru, i jedan je iz kategorije egzaktnih testova. Tako je nazvan jer je se značaj odstupanja u odnosu na nultu hipotezu (npr. P-

vrijednost) može se izračunati točno, ne oslanjajući se na aproksimaciju koji postaje točna uz uvjet da uzorak raste u beskonačnost, kao u mnogim drugim statističkim testovima. Kod testiranja harmonizacije korišten je i C indeks. *C indeksom se uspoređuju financijski izvještaji između kotirajućih i ne kotirajućih tvrtki.* Analiza je rađena u statističkom programu STATISTICA 12. Zaključci su doneseni pri empirijskoj razini signifikantnosti do 10%.

5.3. Rezultati istraživanja

H 1: Postoji značajna razlika u stupnju harmonizacije financijskih izvještaja listanih poduzeća u odnosu na nelistana poduzeća

Pretpostavka je da će zbog različitosti u pravilima i propisima izvještavanja za listana i nelistana poduzeća doći do značajnih razlika u uzorku. To znači da će se istraživanjem dokazati da poduzeća koja kotiraju na burzi imaju veći ili manji stupanj harmonizacije od poduzeća koja ne kotiraju na burzi, odnosno, da listana poduzeća imaju veći ili manji stupanj usklađenosti financijskih izvještaja u odnosu na nelistana poduzeća.

Hipoteza se testira kroz 6 dimenzija računovodstvenog prikazivanja, i to kroz:

- a) Ulaganje u nekretnine
- b) Nematerijalna imovina
- c) Amortizacija dugotrajne imovine
- d) Mjerenje zaliha
- e) Obračun troška zaliha i,
- f) Mjerenje goodwilla.

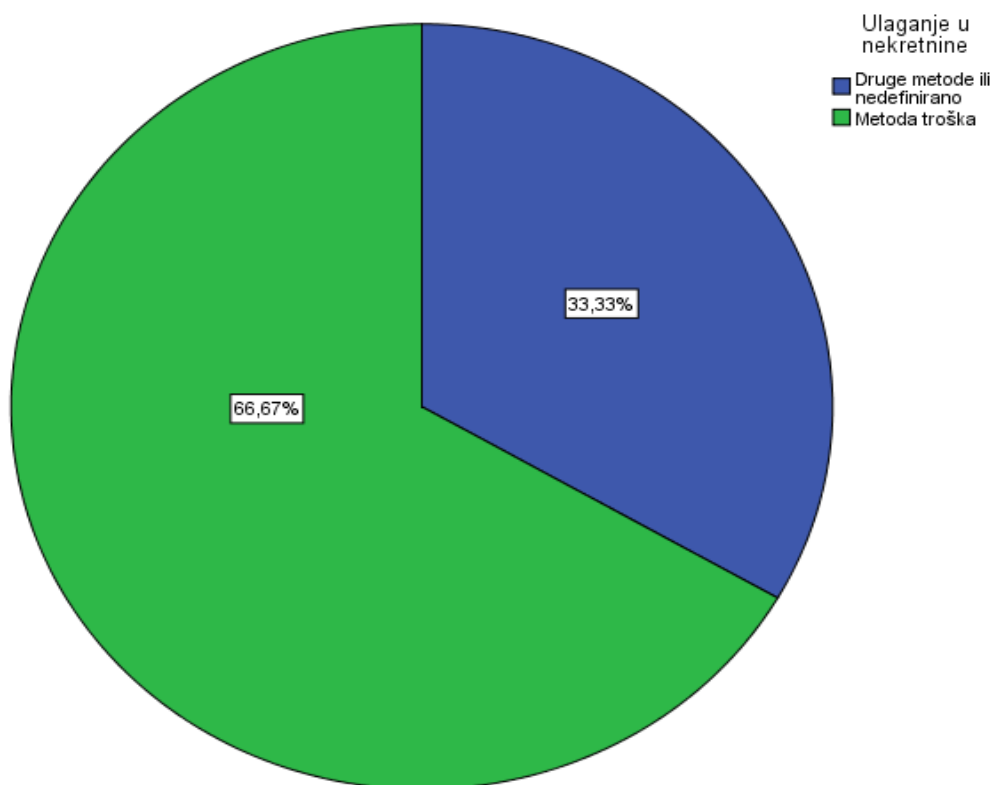
a) Ulaganje u nekretnine

Ulaganje u nekretnine spada u kategoriju dugotrajne materijalne imovine. Ulaganja u nekretnine početno se priznaju isključivo po trošku dok se naknadna vrednovanja vrše po metodi troška ili po metodi fer vrijednosti. Poduzeća u svojim financijskim izvještajima kod

iskazivanja vrijednosti nekretnina koriste razne metode, te u financijskim izvještajima definiraju korištene metode.

U promatranom uzorku najčešće korištena metoda je metoda troška, te su takva poduzeća u promatranom uzorku svrstana u prvu grupu, dok poduzeća koja koriste druge metode, ili ne definiraju korištene metode u svojim izvještajima su stavljena u drugu grupu. Dakle, testira se razlika u homogenosti korištenih metoda s obzirom na kotaciju na burzi. Grupa poduzeća koja češće koristi metodu troška ujedno je i homogenija jer češće koristi istu najčešću metodu.

Razlika je testirana Fisherovim egzaktnim testom.

Grafikon 1: Korištena metoda vrednovanja ulaganja u nekretnine

Izvor: Izrada autora

Iz grafičkog prikaza može se uočiti da 66,67% promatranih poduzeća je primjenjivalo metodu troška, dok 33,33% poduzeća je primjenjivalo druge metode ili u izvještaju nije definiralo primijenjenu metodu vrednovanja nekretnina.

Tablica 7: Primjena metode izvještavanja ovisno o kotaciji na burzi

Dvodimenzionalan prikaz			
Kotacija na burzi	Ulaganje u nekretnine - Metoda troška	Ulaganje u nekretnine - Druge metode ili nedefinirano	Redak - ukupno
da	14	1	15
Redak (%)	93,33%	6,67%	
ne	6	9	15
Redak (%)	40,00%	60,00%	
Ukupno	20	10	30

Izvor: Izrada autora

Iz tabličnog prikaza se može uočiti da od 15 poduzeća koja su kotirala na burzi njih 14 (93,33 %) je koristilo kod vrednovanja nekretnina metodu troška, dok je 1 poduzeće primijenilo druge metode ili nije u izvještaju definiralo korištenu metodu (6,67%).

Od 15 promatranih poduzeća koja nisu kotirala na burzi njih 6 (40%) je koristilo metodu troška kod vrednovanja nekretnina, dok je 9 poduzeća (60%) je koristilo druge metode ili nije definiralo korištene metode.

Veza između primijenjene metode vrednovanja nekretnina i kotacije na burzi testirana je Fisherovim egzaktnim testom.

Tablica 8: Testiranje značajnosti veze između primijenjene metode vrednovanje nekretnina i kotacije na burzi

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	9,600 ^a	1	,002		
Continuity Correction ^b	7,350	1	,007		
Likelihood Ratio	10,653	1	,001		
Fisher's Exact Test				,005	,003
N of Valid Cases	30				

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,00.

b. Computed only for a 2x2 table

Izvor: Izračun autora

Na temelju dobivenih rezultata može se donijeti zaključak da postoji statistički značajna ovisnost korištenju metoda vrednovanja nekretnina o kotaciji na burzi.

Dakle, poduzeća koja kotiraju na burzi statistički značajno češće koriste metodu troška od poduzeća koja ne kotiraju na burzi koja u većem broju slučajeva koriste druge metode ili ne definiraju u izvještajima korištene metode. Možemo zaključiti da poduzeća koja kotiraju na burzi imaju statistički značajno homogenije izvještaje gledajući stavku vrednovanja nekretnina.

Zaključak je donesen pri empirijskoj razini signifikantnosti od 0,30%.

Tablica 9: Izračun inter-kotirajućog C indeksa za metode vrednovanja nekretnina razmatranih hrvatskih kompanija

Ulaganje u nekretnine	Metoda troška	Druge metode ili nedefinirano	Ukupno
da	14	1	15
ne	6	9	15
Ukupno	20	10	30
Inter kotirajući C indeks	0.54		

Izvor: Izračun autora

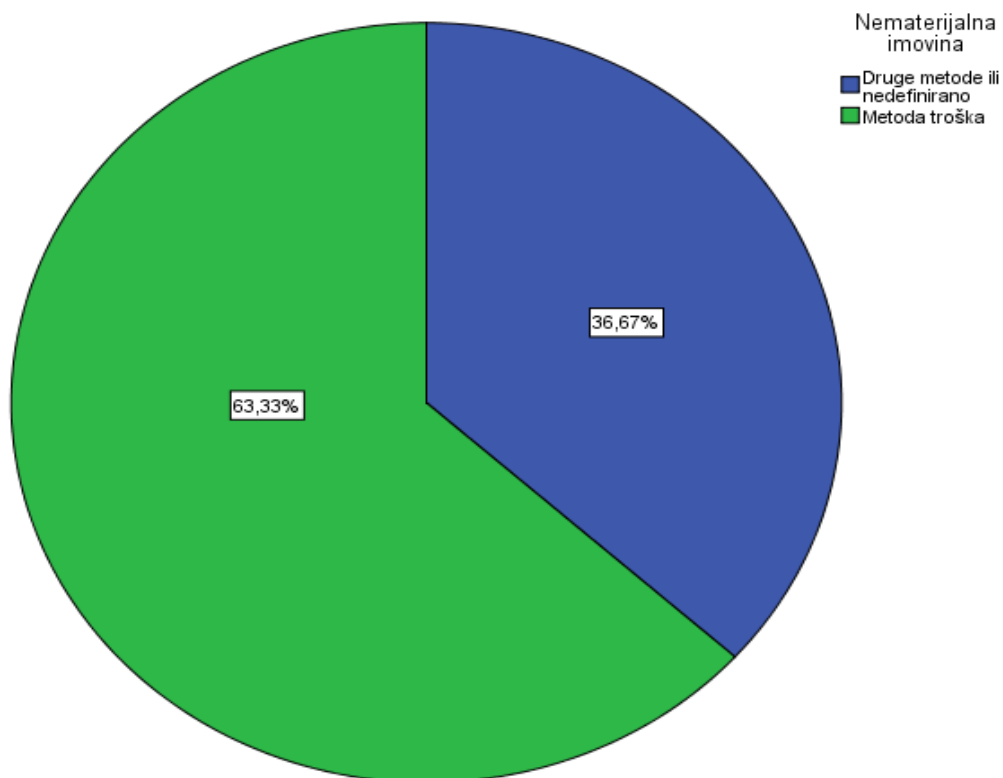
U tablici je prikazan rezultat za inter-kotirajući C indeks koji iznosi 0,54 tj. stupanj harmonizacije za vrednovanje nekretnina koju primjenjuju hrvatske kompanije iznosi 54 %.

b) Nematerijalna imovina

Nematerijalna imovina se propisuje kao kategorija imovine koja se početno priznaje isključivo po trošku, dok za naknadno priznavanje postoji mogućnost izbora između metode troška i metode revalorizacije.

Poduzeća promatrana u uzorku primjenjivala su metodu troška ili u izvještajima su koristile druge metode, odnosno nisu iskazali korištene metode. Dakle, poduzeća s obzirom na primijenjena metodu podijeljene su u dvije grupe, i to grupu poduzeća koja koristi metodu troška i grupu poduzeća koja koristi ostale metode ili ne iskazuje korištenu metodu u svojim izvještajima.

Testirana je veza između primijenjene metode i kotacije na burzi, odnosno testirano je da li se primijenjena metoda razlikuje s obzirom na kotaciju na burzi.

Grafikon 2: Struktura poduzeća s obzirom na primijenjenu metodu vrednovanja nematerijalne imovine

Izvor: Izrada autora

Iz grafičkog prikaza može se uočiti da je u 63,33% slučajeva vrednovanja nematerijalne imovine korištena metoda troška, dok je u 36,67% slučajeva korištena druga ili nedefinirana metoda.

Tablica 10: Veza između metode vrednovanja nematerijalne imovine i kotacije na burzi

Dvodimenzionalan prikaz			
Kotacija na burzi	Nematerijalna imovina - Metoda troška	Nematerijalna imovina - Druge metode ili nedefinirano	Redak - ukupno
da	14	1	15
Redak (%)	93,33%	6,67%	
ne	5	10	15

Redak (%)	33,33%	66,67%	
Ukupno	19	11	30

Izvor: Izrada autora

Tablica prikazuje dvodimenzionalnu raščlambu kotacije na burzi i metode vrednovanja nematerijalne imovine. Iz tablice se može uočiti da od 15 poduzeća koja su kotirala na burzi njih 14 (93,33 %) je koristilo kod vrednovanja nematerijalne imovine metodu troška, dok je 1 poduzeće primijenilo druge metode ili nije u izvještaju definiralo korištenu metodu (6,67%).

Od 15 promatranih poduzeća koja nisu kotirala na burzi njih 5 (33,33%) je koristilo metodu troška kod vrednovanja nematerijalne imovine, dok je 10 poduzeća (66,67%) koristilo druge metode ili nije definiralo korištene metode.

Veza između primijenjene metode vrednovanja nematerijalne imovine i kotacije na burzi testirana je Fisherovim egzaktnim testom.

Tablica 11: Testiranje značajnosti veze između primijenjene metode vrednovanja nematerijalne imovine i kotacije na burzi

Chi-Square Tests

	Value	Df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	11,627 ^a	1	,001		
Continuity Correction ^b	9,187	1	,002		
Likelihood Ratio	12,986	1	,000		
Fisher's Exact Test				,002	,001
N of Valid Cases	30				

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,50.

b. Computed only for a 2x2 table

Izvor: Izračun autora

Na temelju Fisherova egzaktnog testa može se donijeti zaključak da postoji statistički značajna ovisnost korištenju metoda vrednovanja nematerijalne imovine o kotaciji na burzi.

Dakle, poduzeća koja kotiraju na burzi statistički značajno češće koriste metodu troška od poduzeća koja ne kotiraju na burzi koja u većem broju slučajeva koriste druge metode ili ne definiraju u izvještajima korištene metode. Odnosno, poduzeća koja kotiraju na burzi imaju statistički značajno homogenije izvještaje gledajući stavku vrednovanja nekretnina.

Zaključak je donesen pri empirijskoj razini signifikantnosti od 0,1%.

Tablica 12: Izračun inter-kotirajućog C indeksa za metode vrednovanja nematerijalne imovine razmatranih hrvatskih kompanija

Nematerijalna imovina	Metoda troška	Druge metode ili nedefinirano	Ukupno
da	14	1	15
ne	5	10	15
Ukupno	19	11	30
Inter kotirajući C indeks	0.52		

Izvor: Izračun autora

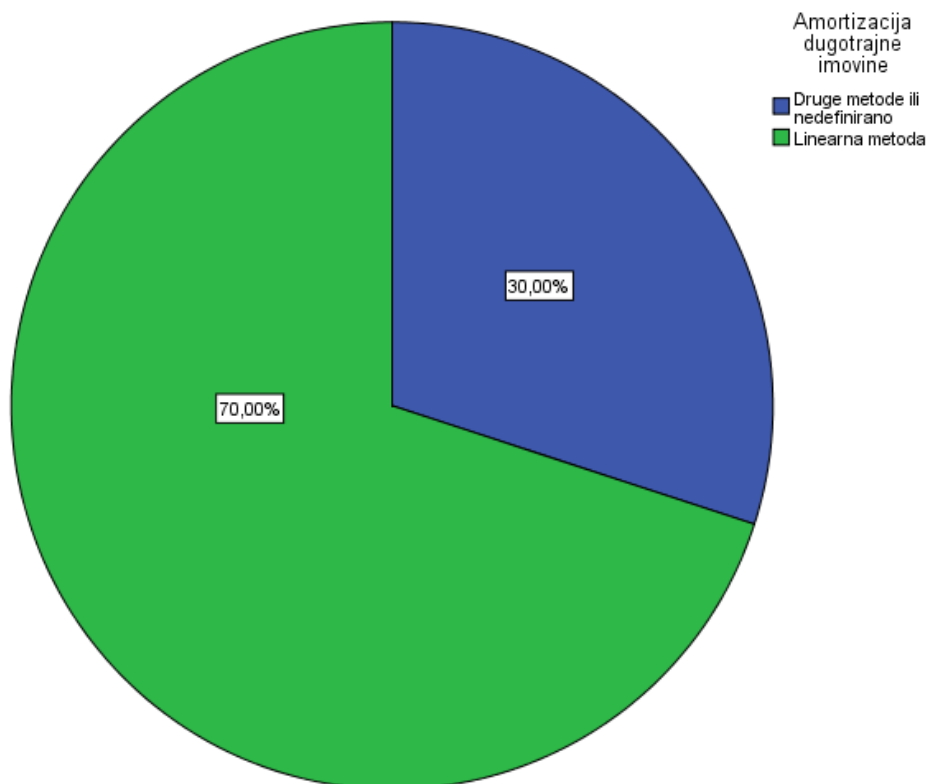
U tablici je prikazan rezultat za inter-kotirajući C indeks koji iznosi 0,52 tj. stupanj vrednovanja nematerijalne imovine koju primjenjuju hrvatske kompanije iznosi 52 %.

c) Amortizacija dugotrajne imovine

Za vrijeme korisnog vijeka trajanja dugotrajna materijalna i nematerijalna imovina se amortiziraju, te se koriste sljedeće metode:

- Linerna metoda
- Metoda padajućeg salda ili degresivna metoda
- Progresivna metoda
- Metoda jedinice proizvoda.

U nekim poduzećima česta je pojava da se koristi kombinacija linearne metode i metode padajućeg salda, kako bi se smanjila porezna obveza gdje se metoda padajućeg salda koristi u prvim godinama korištenja dugotrajne imovine, a kad se linearnom metodom počne ostvarivati veći iznos amortizacije mijenja se metoda.

Grafikon 3: Metode obračuna amortizacije dugotrajne imovine

Izvor: Izrada autora

Iz grafičkog prikaza može se uočiti da 70,00% promatranih poduzeća je koristilo linearnu metodu obračuna amortizacije, dok 30,00% poduzeća u svojim izvještajima nije definiralo korištenu metodu ili je koristilo druge metode.

Tablica 13: Metoda obračuna amortizacije ovisno o kotaciji na burzi

Dvodimenzionalan prikaz			
Kotacija na burzi	Amortizacija dugotrajne imovine - Linearna metoda	Amortizacija dugotrajne imovine - Druge metode ili nedefinirano	Redak - ukupno
da	13	2	15
Redak (%)	86,67%	13,33%	
ne	8	7	15
Redak (%)	53,33%	46,67%	
Ukupno	21	9	30

Izvor: Izrada autora

Tablica prikazuje dvodimenzionalnu raščlambu kotacije na burzi i metode obračuna amortizacije dugotrajne imovine. Iz tablice se može uočiti da od 15 poduzeća koja su kotirala na burzi njih 13 (86,67 %) je kao metodu obračuna amortizacije dugotrajne imovine koristilo linearnu metodu, dok su 2 poduzeća koristila druge metode ili nisu u izvještaju definirala korištene metode (13,33%).

Od 15 promatranih poduzeća koja nisu kotirala na burzi njih 8 (53,33%) je kao metodu obračuna amortizacije dugotrajne imovine koristilo linearnu metodu, dok je 7 poduzeća (46,67%) koristilo druge metode ili nije definiralo korištene metode.

Veza između primijenjene metode vrednovanja nematerijalne imovine i kotacije na burzi testirana je Fisherovim egzaktnim testom.

Tablica 14: Testiranje značajnosti veze između primijenjene metode amortizacije dugotrajne imovine i kotacije na burzi

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	3,968 ^a	1	,046		
Continuity Correction ^b	2,540	1	,111		
Likelihood Ratio	4,144	1	,042		
Fisher's Exact Test				,109	,054
N of Valid Cases	30				

a. 2 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4,50.

b. Computed only for a 2x2 table

Izvor: Izračun autora

Na temelju Fisherova egzaktnog testa može se donijeti zaključak da postoji statistički značajna ovisnost korištene metode amortizacije dugotrajne imovine o kotaciji na burzi.

Dakle, poduzeća koja kotiraju na burzi statistički značajno češće koriste kao metodu amortizacije dugotrajne imovine linearnu metodu, dok poduzeća koja ne kotiraju na burzi u većem broju slučajeva koriste druge metode ili ne definiraju korištenu metodu amortizacije dugotrajne imovine u izvještajima.

Može se zaključiti da poduzeća koja kotiraju na burzi imaju statistički značajno homogenije izvještaje gledajući stavku korištene metode obračuna amortizacije dugotrajne imovine.

Zaključak je donesen pri empirijskoj razini signifikantnosti od 5,4%.

Tablica 15: Izračun inter-kotirajućog C indeksa za metode vrednovanja amortizacije dugotrajne imovine hrvatskih kompanija

Amortizacija dugotrajne imovine	Linearna metoda	Druge metode ili nedefinirano	Ukupno
da	13	2	15
ne	8	7	15
Ukupno	21	9	30
Inter kotirajući C indeks	0.57		

Izvor: Izračun autora

U tablici je prikazan rezultat za inter-kotirajući C indeks koji iznosi 0,52 tj. stupanj harmonizacije vrednovanja amortizacije dugotrajne imovine koju primjenjuju hrvatske kompanije iznosi 57 %.

d) Mjerenje zaliha

Zalihe se mjere po trošku ili neto utrživoj vrijednosti, ovisno o tome što je niže.

Tablica prikazuje korištene metode u promatranom uzorku.

Tablica 16: Metoda mjerenja zaliha ovisno o kotaciji na burzi

Dvodimenzionalna tablica			
Metoda mjerenja zaliha	kotira na burzi - da	kotira na burzi - ne	Redak ukupno
Metoda troškova	4	0	4
Metoda troškova/metoda neto utržive vrijednosti	10	5	15
Nedefinirano	1	6	7
Neto utrživa vrijednost/maloprodajne cijene	0	4	4
Stupac ukupno	15	15	30

Izvor: Izrada autora

Dakle, iz tablice se može uočiti da promatrana poduzeća kod mjerenja zaliha koriste metodu troškova, metodu neto utržive vrijednosti ili obje metode kombinirano.

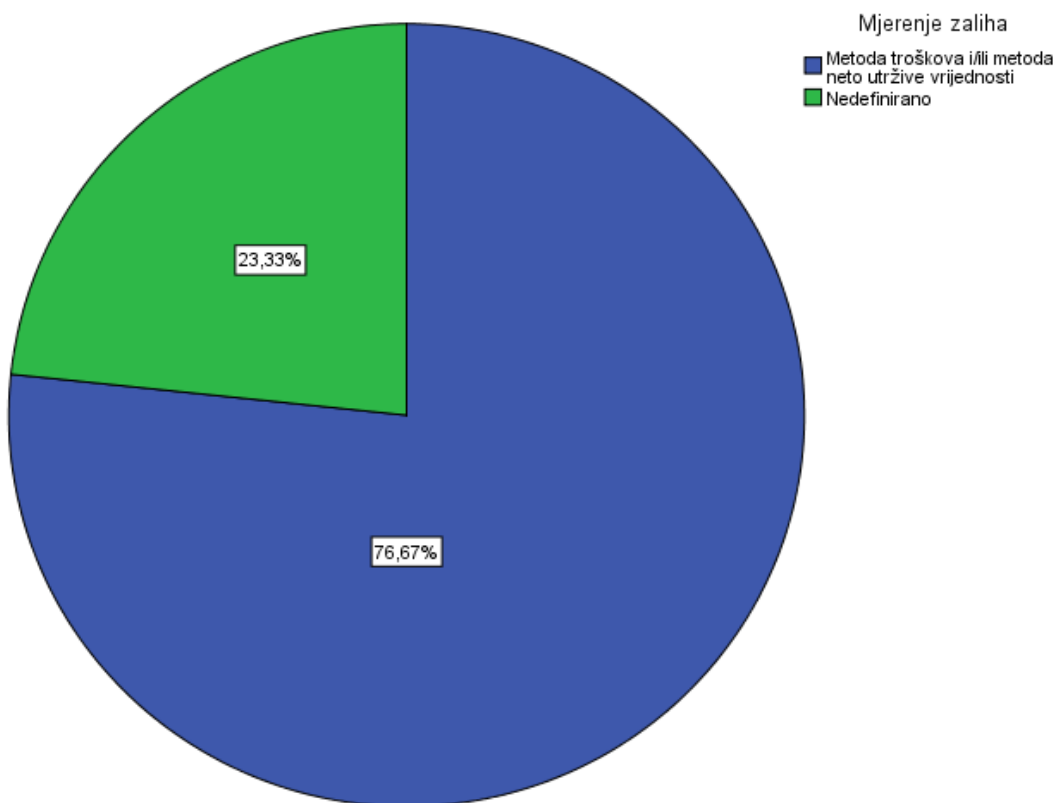
Metoda troška korištena je samo kod 4 poduzeća koja kotiraju na burzi, dok su metodu neto utržive vrijednosti koristila 4 poduzeća koja nisu kotirala na burzi.

Najčešće je korištena kombinirana metoda kod obje grupe poduzeća, dok postoje i poduzeća koja ne definiraju korištene metode u svojim izvještajima.

Kod testiranja homogenosti primjena Fisherovog egzaktnog testa je ograničena na tablice dimenzija 2x2, dok primjena Hi kvadrat testa zbog ograničenja na području vrijednosti u ćelijama nije primjereno koristiti (velik broj ćelija ima frekvenciju manju od 5).

Slijedom navedenog grupiraju se podatci na način da se u jednu grupu stavljaju konvencionalne metode (metoda troškova, metoda neto utržive vrijednosti i kombinirana metoda) a u drugu skupinu poduzeća koja ne iskazuju korištenu metodu u izvještajima.

U nastavku rada promatra se homogenost iskazivanja zaliha u financijskim izvještajima u dimenziji dostupnosti podatka o korištenoj metodi.

Grafikon 4: Mjerenje zaliha

Izvor: Izrada autora

Iz grafičkog prikaza se može uočiti da je 76,67% poduzeća u svojim izvještajima koristilo konvencionalne metode, dok 23,33% poduzeća nije iskazalo u svojim izvještajima korištenu metodu.

Tablica 17: Metoda mjerenja zaliha ovisno o kotaciji na burzi

Dvodimenzionalna tablica			
Kotacija na burzi	Mjerenje zaliha - Metoda troškova i/ili metoda neto utržive vrijednosti	Mjerenje zaliha - Nedefinirano	Redak - ukupno
da	14	1	15
Redak (%)	93,33%	6,67%	
ne	9	6	15
Redak (%)	60,00%	40,00%	
Ukupno	23	7	30

Izvor: Izrada autora

Tablica prikazuje dvodimenzionalnu raščlambu kotacije na burzi i metoda mjerenja zaliha. Iz tablice se može uočiti da od 15 poduzeća koja su kotirala na burzi njih 14 (93,33 %) kao metodu mjerenja zaliha koristi metodu troškova i/ili metoda neto utržive vrijednosti (konvencionalnu metodu), dok jedno poduzeće poduzeća nije u izvještaju definiralo korištene metode (6,67%).

Od 15 promatranih poduzeća koja nisu kotirala na burzi njih 9 (60,00%) je kao metodu mjerenja zaliha koristi metodu troškova i/ili metoda neto utržive vrijednosti, dok je 6 poduzeća (40,00%) nije u izvještaju definiralo korištene metode.

Veza između primijenjene metode mjerenja zaliha i kotacije na burzi testirana je Fisherovim egzaktnim testom.

Tablica 18: Testiranje značajnosti veze između primijenjene metode mjerenja zaliha i kotacije na burzi

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	4,658 ^a	1	,031		
Continuity Correction ^b	2,981	1	,084		
Likelihood Ratio	5,058	1	,025		
Fisher's Exact Test				,080	,040
N of Valid Cases	30				

a. 2 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,50.

b. Computed only for a 2x2 table

Izvor: Izračun autora

Na temelju Fisherova egzaktnog testa može se donijeti zaključak da postoji statistički značajna ovisnost iskazivanja korištene metode vrednovanja zaliha o kotaciji na burzi.

Dakle, poduzeća koja kotiraju na burzi statistički značajno češće iskazuju korištenu metodu vrednovanja zaliha od poduzeća koja ne kotiraju na burzi koja u većem broju slučajeva ne definiraju korištenu metodu vrednovanja zaliha u izvještajima.

Može se donijeti zaključak da poduzeća koja kotiraju na burzi imaju statistički značajno homogenije izvještaje gledajući stavku iskazivanja korištene metode mjerenja zaliha.

Zaključak je donesen pri empirijskoj razini signifikantnosti od 4,0%.

Tablica 19: Izračun inter-kotirajućog C indeksa za metode vrednovanja mjerenja zaliha hrvatskih kompanija

Mjerenje zaliha	Druge metode ili nedefinirano	Metoda troškova	Ukupno
da	11	4	15
ne	15	0	15
Ukupno	26	4	30
Inter kotirajući C indeks	0.76		

Izvor: Izračun autora

U tablici je prikazan rezultat za inter-kotirajući C indeks koji iznosi 0,76 tj. stupanj harmonizacije mjerenja zaliha hrvatske kompanije iznosi 76 %.

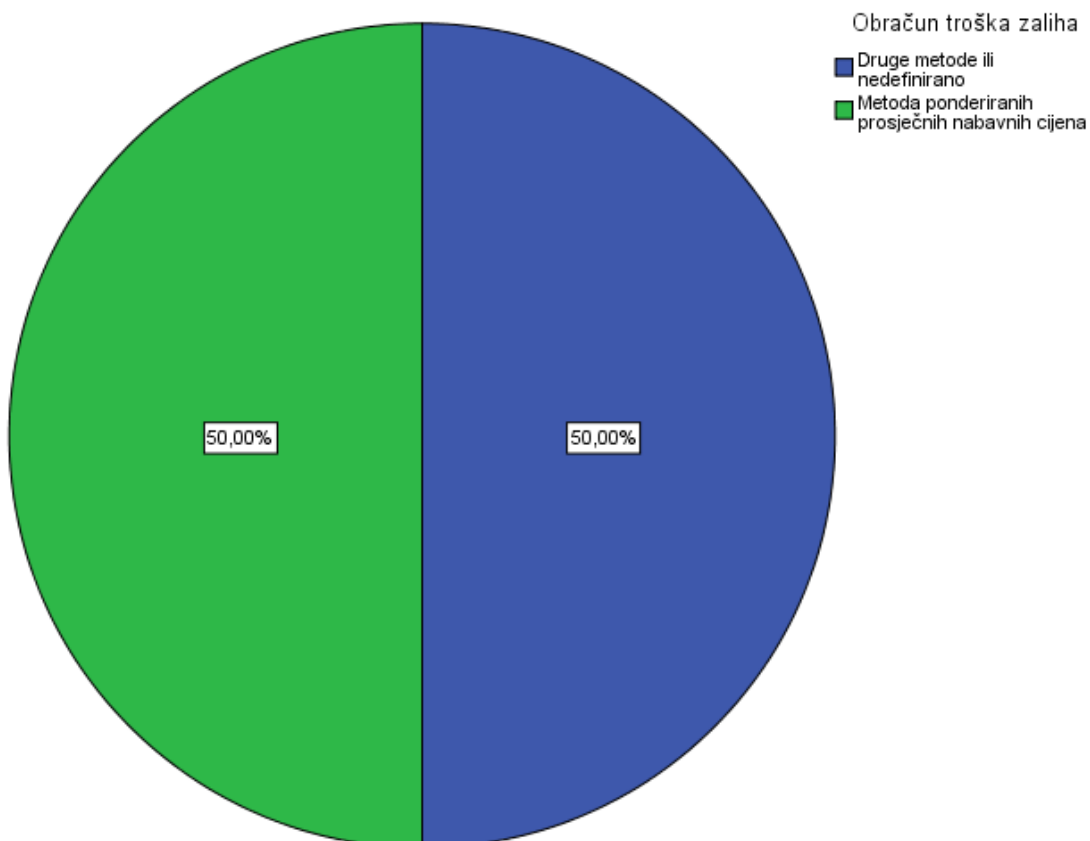
e) Obračun troška zaliha

Za obračun troška zaliha mogu se koristiti sljedeće metode:

- First in first out (FIFO)
- Metoda prosječnog ponderiranog troška
- Metoda specifične identifikacije troška.

Do 2003 godine u upotrebi je bila i LIFO metoda za obračun nakon čega je zabranjena. Mnoge kompanije koriste kombinaciju FIFO metode i metode prosječnog ponderiranog troška ovisno o tipu zaliha.

U nastavku je prikazana struktura promatranih poduzeća s obzirom na metodu obračuna troška zaliha.

Grafikon 5: Struktura poduzeća prema metodi obračuna troška zaliha

Izvor: Izračun autora

Iz grafičkog prikaza se može uočiti da 50% promatranih poduzeća koristi metodu ponderiranih nabavnih cijena, dok 50% promatranih poduzeća koristi druge metode ili ne iskazuje u izvještajima korištenu metodu.

Tablica 20: Struktura korištenih metoda obračuna troška zaliha

FIFO	4
Metoda ponderiranih prosječnih nabavnih cijena	15
Metoda ukupnih troškova	1
Nedefinirano	10

Izvor: Izrada autora

Iz tablice se vidi analitička raščlamba korištenih metoda obračuna troškova zaliha. Dakle, najčešće je korištena metoda ponderiranih prosječnih nabavnih cijena, dok je u samo jednom izvještaju korištena metoda ukupnih troškova. Grupiranjem je vršeno na način da su u jednu grupu svrstana poduzeća koja su koristila metodu ponderiranih prosječnih nabavnih cijena, dok su u drugu grupu stavljena sva ostala poduzeća.

Tablica 21: Metoda obračuna troškova zaliha ovisno o kotaciji na burzi

Dvodimenzionalan prikaz			
Kotacija na burzi	Obračun troška zaliha - Metoda ponderiranih prosječnih nabavnih cijena	Obračun troška zaliha - Druge metode ili nedefinirano	Redak - ukupno
da	13	2	15
Redak (%)	86,67%	13,33%	
ne	2	13	15
Redak (%)	13,33%	86,67%	
Ukupno	15	15	30

Izvor: Izrada autora

Tablica prikazuje dvodimenzionalnu raščlambu kotacije na burzi i metode obračuna zaliha. Iz tablice se može uočiti da od 15 poduzeća koja su kotirala na burzi njih 13 (86,67 %) kao metodu

obračuna zaliha koristi metodu ponderiranih prosječnih nabavnih cijena, dok su 2 poduzeća koristila druge metode ili nisu u izvještaju definirala korištene metode (13,33%).

Od 15 promatranih poduzeća koja nisu kotirala na burzi njih 2 (13,33%) kao metodu obračuna troškova zaliha koristi metodu ponderiranih prosječnih nabavnih cijena, dok je 13 poduzeća (86,67%) koristilo druge metode ili nije definiralo korištene metode.

Veza između primijenjene metode obračuna troškova zaliha i kotacije na burzi testirana je Fisherovim egzaktnim testom.

Tablica 22: Testiranje značajnosti veze između primijenjene metode obračuna troškova zaliha i kotacije na burzi

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	16,133 ^a	1	,000		
Continuity Correction ^b	13,333	1	,000		
Likelihood Ratio	18,028	1	,000		
Fisher's Exact Test				,000	,000
N of Valid Cases	30				

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 7,50.

b. Computed only for a 2x2 table

Izvor: Izračun autora

Na temelju Fisherova egzaktnog testa može se donijeti zaključak da postoji statistički značajna ovisnost korištene metode obračuna troškova zaliha o kotaciji na burzi.

Dakle, poduzeća koja kotiraju na burzi statistički značajno češće koriste kao metodu obračuna troškova zaliha metodu ponderiranih prosječnih nabavnih cijena, dok poduzeća koja ne kotiraju na burzi u većem broju slučajeva koriste druge metode ili ne definiraju korištenu metodu amortizacije dugotrajne imovine u izvještajima.

Može se donijeti zaključak da poduzeća koja kotiraju na burzi imaju statistički značajno homogenije izvještaje gledajući stavku korištene metode obračuna troškova zaliha.

Zaključak je donesen pri empirijskoj razini signifikantnosti od 0,00%.

Tablica 23: Izračun inter-kotirajućog C indeksa za metode obračuna troška zaliha hrvatskih kompanija

Obračun troška zaliha	Metoda ponderiranih prosječnih nabavnih cijena	Druge metode ili nedefinirano	Ukupno
da	13	2	15
ne	2	13	15
Ukupno	15	15	30
Inter kotirajući C indeks	0.48		

Izvor: Izračun autora

U tablici je prikazan rezultat za inter-kotirajući C indeks koji iznosi 0,48 tj. stupanj harmonizacije obračuna troška zaliha koju primjenjuju hrvatske kompanije na burzi iznosi 48 %.

f) Mjerenje goodwilla

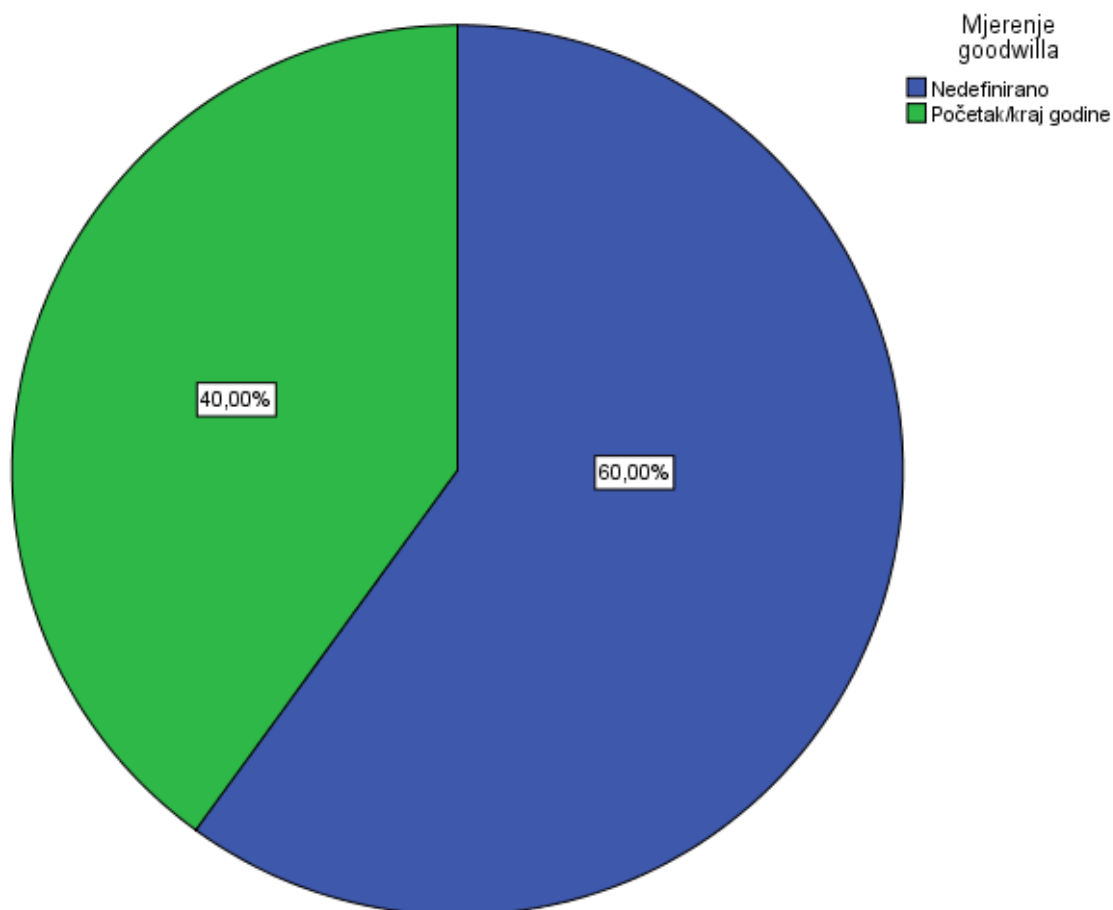
Goodwill predstavlja specifičan oblik nematerijalne imovine koja se iskazuje kao element dugotrajne nematerijalne imovine u bilanci. Može se mjeriti na početku ili na kraju razdoblja.

U promatranom uzorku od 30 poduzeća 18 u svojim izvještajima nije iskazivalo vrijeme mjerenja Goodwilla, zbog čega je provedena analiza dostupnosti podatka o Goodwilu.

Tablica 24: Vrijeme mjerenja goodwilla

Početak/kraj godine	12
Nedefinirano	18

Izvor: Izrada autora

Grafikon 6: Mjerenje goodwilla

Izvor: Izrada autora

Iz grafičkog prikaza može se uočiti da 40% poduzeća iz uzorka mjeri goodwill na početku ili kraju godine, dok 60% promatranih poduzeća u izvještaju nije iskazalo razdoblje mjerenja goodwilla.

U nastavku rada testira se razlika u iskazivanju podatka o vremenu mjerenja goodwilla s obzirom na kotaciju na burzi.

Tablica 25: Vrijeme mjerenja goodwilla s obzirom na kotaciju na burzi

Dvodimenzionalna tablica			
Kotacija na burzi	Mjerenje goodwilla - Početak/kraj godine	Mjerenje goodwilla - Nedefinirano	Redak – Ukupno
da	11	4	15
Row %	73,33%	26,67%	
ne	1	14	15
Row %	6,67%	93,33%	
Totals	12	18	30

Izvor: Izrada autora

Tablica prikazuje dvodimenzionalnu raščlambu kotacije na burzi i razdoblja mjerenja goodwilla. Iz tablice se može uočiti da od 15 poduzeća koja su kotirala na burzi njih 11 (73,33 %) je mjerilo goodwill na početku ili kraju godine, dok 4 nisu iskazala podatak o vremenu mjerenja goodwilla (26,67%).

Od 15 promatranih poduzeća koja nisu kotirala na burzi jedno poduzeće (6,67%) je mjerilo goodwill na početku ili kraju godine, dok je 14 poduzeća (93,33%) nije iskazalo podatke o vremenu mjerenja goodwilla.

Veza između iskazivanja vremena mjerenja goodwilla i kotacije na burzi testirana je Fisherovim egzaktnim testom.

Tablica 26: Testiranje značajnosti veze između iskazivanja vremena mjerenja goodwilla i kotacije na burzi

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	13,889 ^a	1	,000		
Continuity Correction ^b	11,250	1	,001		
Likelihood Ratio	15,635	1	,000		
Fisher's Exact Test				,000	,000
N of Valid Cases	30				

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6,00.

b. Computed only for a 2x2 table

Izvor: Izračun autora

Na temelju Fisherova egzaktnog testa može se donijeti zaključak da postoji statistički značajna ovisnost iskazivanja vremena mjerenja goodwilla o kotaciji na burzi.

Dakle, poduzeća koja kotiraju na burzi statistički značajno češće iskazuju vrijeme mjerenja goodwilla u svojim izvještajima, dok poduzeća koja ne kotiraju na burzi u većem broju slučajeva izostavljaju iskazati navedeni podatak u objavljenim izvještajima.

Zaključak je donesen pri empirijskoj razini signifikantnosti od 0,00%.

Tablica 27: Izračun inter-kotirajućog C indeksa za prakse mjerenja goodwilla hrvatskih kompanija

Mjerenje goodwilla	Druge metode ili nedefinirano	Kraj godine	Ukupno
da	6	9	15
ne	15	0	15
Ukupno	21	9	30
Inter kotirajući C indeks	0.57		

Izvor: Izračun autora

U tablici je prikazan rezultat za inter-kotirajući C indeks koji iznosi 0,57 tj. stupanj harmonizacije prakse mjerenja goodwilla koju primjenjuju hrvatske kompanije iznosi 57 %.

6. ZAKLJUČAK

Diplomski rad je sadržan u dvije cjeline, u prvoj je dana teorijska podloga pojmova i materije potrebne za razumijevanje problematike, dok se u drugom dijelu konkretno istražio naslovni problem "Harmonizacija financijskog izvještavanja listanih poduzeća na Zagrebačkoj burzi". U tu svrhu korišten je uzorak od 30 poduzeća od kojih njih 15 kotira na burzi a 15 ne kotira na burzi. Test kojim se donio zaključak o prihvaćanju ili odbacivanju postavljene hipoteze je Fisherov egzaktni test.

Nakon provedene analize šest stavki godišnjih financijskih izvještaja uočeno je da postoji statistički značajna veza između iskazivanja ulaganja u nekretnine i kotacije na burzi gdje poduzeća koja kotiraju na burzi imaju homogenije izvještaje na način da statistički značajno češće koriste metodu troška.

Testiranjem ovisnosti vrednovanja nematerijalne imovine o kotaciji na burzi donesen je zaključak da poduzeća koja kotiraju na burzi imaju učestalije iskazivanje, te najčešće koriste metodu troška. Poduzeća koja kotiraju na burzi imaju i statistički značajno veću učestalost u iskazivanju amortizacije gdje najčešće koriste linearnu metodu obračuna amortizacije dugotrajne imovine.

Mjerenje zaliha je raznoliko među promatranim poduzećima gdje je korištena metoda troškova, metoda neto utržive vrijednosti ili obje metode kombinirano. Poduzeća koja ne kotiraju na burzi učestalije u svojim izvještajima nisu iskazivala korištenu metodu. Poduzeća koja kotiraju na burzi sadrže statistički značajno više podataka o korištenoj metodi, zbog čega se može reći da su ujedno i homogenija po pitanju dostupnosti podataka.

Obračun troška zaliha se u najvećem broju slučajeva vršio korištenjem metode ponderiranih prosječnih nabavnih cijena (50% poduzeća). Analizom načina obračuna troškova zaliha došlo se do rezultata da poduzeća koja kotiraju na burzi učestalo koriste navedenu metodu (86,67% slučajeva), zbog čega se može donijeti zaključak da imaju statistički značajno homogenija izvješća. Goodwill je element dugotrajne imovine, te se mjeri na početku ili kraju razdoblja. U prikupljenom uzorku najveći broj poduzeća ne daje podatke o vremenu mjerenja goodwilla (18 poduzeća). Promatrajući poduzeća s obzirom na kotaciju na burzi može se uočiti da

poduzeća koja kotiraju na burzi statistički značajno učestalije iskazuju vrijeme mjerenja goodwilla, zbog čega su im izvještaji homogeniji po pitanju dostupnosti podataka o vremenu mjerenja goodwilla.

Slijedom navedenog, hipoteza H1 kojom se pretpostavlja da postoji značajna razlika u stupnju harmonizacije financijskih izvještaja listanih poduzeća u odnosu na nelistana poduzeća se može prihvatiti kao istinita.

SAŽETAK

Ovim radom se željela istražiti harmonizacija financijskih izvještaja između onih poduzeća koja svoje dionice listaju na Zagrebačkoj burzi i onih koji ne kotiraju na burzi. Istraživanje je provedeno na uzorku od 30 hrvatskih poduzeća. Uočeno je da poduzeća koja kotiraju na burzi imaju homogenije izvještaje od poduzeća koji ne kotiraju na burzi iz razloga što učestalije koriste metodu troška. Također imaju homogenije iskazivanje, veću homogenost u iskazivanju amortizacije te značajno učestalije iskazuju vrijeme mjerenja goodwilla od poduzeća koja ne kotiraju na burzi. Slijedom navedenog prihvaća se hipoteza H1 kojom se pretpostavlja da postoji značajna razlika u stupnju harmonizacije financijskih izvještaja listanih poduzeća u odnosu na nelistana poduzeća.

Ključne riječi: harmonizacija, burza, financijski izvještaji

SUMMARY

Scope of this work was to explore harmonization of the financial reporting among those companies that list their shares on the Zagreb Stock Exchange and those who don't. The study was conducted on the sample of 30 Croatian companies. It was noted that listed companies have more homogeneous reports from unlisted companies because they use cost method more frequently. Also, they have more homogeneous expressing, greater homogeneity in presenting amortization and they significantly more often express time of goodwill measurement. Therefore, we accept hypothesis H1 which assumes that there is a significant difference in the level of harmonization of financial reports of listed companies compared to unlisted companies.

Keywords: harmonization, stock exchange, financial reports

LITERATURA:

1. Ali, M. J. (2005), A synthesis of empirical research on international accounting harmonization and compliance with International financial reporting standards, *Journal of Accounting Literature*, Vol. 24, p. 1-52.
2. Anić- Antić, P.(2007), Različitosti financijskog izvještavanja prema MSFI i nacionalnim standardima značajnih svjetskih financijskih tržišta usporedni prikaz, *Ekonomski pregled*, 58 (9-10), 567-585.
3. Belak, V.: Računovodstvo poduzetnika, RRIF, Zagreb, 2011
4. Belak, V.: Profesionalno računovodstvo prema MSFI i hrvatskim poreznim propisima, Zgombić & Partneri, Zagreb, 2006
5. Carlson Peter, (1997); *The International Journal of Accounting*, Vol. 32, No. 3, p. 357-378
6. Cürük, T., (2009.); „An analysis of the companies’ compliance with the EU disclosure requirements and corporate characteristics influencing it“: A case study of Turkey, Vol. 20, No. 5, p. 635-650
7. Fontes A, Rodrigues L, Craig R, (2005), Measuring convergence of National Accounting Standards with International Financial Reporting Standards; *Accounting Forum* vol 29, p. 415-436
8. Gulin, D. (2001), Obilježja i razvoj računovodstvene regulative u svijetu i kod nas, zbornik radova XXXVI. Simpozija HZRIF, Pula/Zagreb
9. Joumal, S. i Vulin, S. (2004), Development of Harmonization in the 21st Century - Is Financial Harmonization Possible and can it be Measured?, Master Thesis, Goteburg University.
10. Klikovac, A., (2007), Financijsko izvještavanje u europskoj uniji – komparativni prikaz, str. 205-223
11. Međunarodni Standardi Financijskog izvještavanja: Službeni tekstovi za Hrvatsku, RRiF, Zagreb, 2007
12. Mora A, Canibano L, (2000); Evaluating the statistical significance of de facto accounting harmonization: a study of European global players; *The European Accounting Review*; p. 349-369
13. Narodne novine: Zakon o računovodstvu, Zagreb, 2007., br. 109/07.
14. Narodne novine: Zakon o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga, Zagreb, 2005., br. 140/05.
15. Narodne novine: Zakon o tržištu vrijednosnih papira, Zagreb, 2007., br. 84/02.

16. Narodne novine: Pravilnik o sadržaju i obliku financijskih izvješća javnih dioničkih društava, Zagreb, 2003., br. 118/03.
17. Narodne novine: Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, Zagreb, 2006., br. 140/06
18. Nobes, C., Parker, R., (1998) :“ Comparative international accounting“, International harmonization of accounting, Pearson Education, Harlow, 5, p. 76-108.
19. Pervan, I, (2004): “Usklađenost okvira financijskog izvješćivanja u Hrvatskoj, Bugarskoj i Rumunjskoj sa zahtjevima Europske Unije“, Financijska teorija i praksa br. 28, str. 469-485
20. Pervan, I., u Tipurić, D. et al. (2008): “Korporativno upravljanje”, Sinergija, Zagreb
21. Pervan, I., Ramljak, B., i sur. (2009) Korporativno izvještavanje u Hrvatskoj: analiza stanja i mogućnosti za unaprjeđenje regulative i prakse, Računovodstveno izvještavanje u RH i harmonizacija sa zahtjevima EU, Ekonomski fakultet Split, str. 1-19
22. Pervan, I.: Financial Reporting for Croatian Listed Companies – Need for Harmonization with EU Regulation, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet
23. Pivac, S., (2009) Statističke metode, integrirana predavanja, Ekonomski fakultet Split
24. Rahman A., Perera H., Ganeshanandam S., (1996), Measurement of Formal Harmonisation in Accounting: An Exploratory Study; Accounting and Business Research. Vol. 20. No. 4, pp. 325-339.
25. Rozga, A.: Statistika za ekonomiste, EFST 2006
26. Taplin, R. H. (2010), Statistical inference using the T index to quantify the level of comparability between accounts, Accounting and Business Research, Vol. 40, p. 75- 103.
27. Van der Tas, L. G. (1988), Measuring harmonisation of financial reporting practice, Accounting and Business Research, Vol. 18 (70), p. 157 - 169.
28. Van der Tas, L. G., (1992), Measuring international harmonization and standardization: a comment, Abacus, Vol 28(2), p. 211–216.-339
29. Vidučić, Lj.: Financijski menadžment, RRIF, Zagreb, 2006
30. Žager, K., Žager, L.: Analiza financijskih izvještaja, Masmedia, Zagreb, 2008

Internet:

1. <https://sudreg.pravosudje.hr/registar/f?p=150:1>
2. <http://zse.hr/>
3. <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31983L0349:EN:NOT>
4. <http://www.iasplus.com/en/standards>

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Korištena metoda vrednovanja ulaganja u nekretnine.....	41
Grafikon 2: Struktura poduzeća s obzirom na primijenjenu metodu vrednovanja nematerijalne imovine.....	44
Grafikon 3: Metode obračuna amortizacije dugotrajne imovine.....	47
Grafikon 4: Mjerenje zaliha.....	50
Grafikon 5: Struktura poduzeća prema metodi obračuna troška zaliha.....	53
Grafikon 6: Mjerenje goodwilla.....	57

POPIS SLIKA:

Slika 1: Odnos izvještavanja i ekonomskih odluka korisnika.....	15
---	----

POPIS TABLICA:

Tablica 1: Razvrstavanje poduzetnika u RH-kriteriji.....	9
Tablica 2: Bilanca.....	10
Tablica 3: Struktura računa dobiti i gubitka.....	11
Tablica 4: Struktura korporativnog izvještavanja.....	14
Tablica 5: Financijsko izvještavanje u EU poslije 2005. godine.....	16
Tablica 6: Promatrana poduzeća.....	38
Tablica 7: Primjena metode izvještavanja ovisno o kotaciji na burzi.....	42
Tablica 8: Testiranje značajnosti veze između primijenjene metode vrednovanje nekretnina i kotacije na burzi.....	42
Tablica 9: Izračun inter-kotirajućog C indeksa za metode vrednovanja nekretnina razmatranih hrvatskih kompanija.....	43
Tablica 10: Veza između metode vrednovanja nematerijalne imovine i kotacije na burzi.....	44
Tablica 11: Testiranje značajnosti veze između primijenjene metode vrednovanja nematerijalne imovine i kotacije na burzi.....	45
Tablica 12: Izračun inter-kotirajućog C indeksa za metode vrednovanja nematerijalne imovine razmatranih hrvatskih kompanija.....	46
Tablica 13: Metoda obračuna amortizacije ovisno o kotaciji na burzi.....	47
Tablica 14: Testiranje značajnosti veze između primijenjene metode amortizacije dugotrajne imovine i kotacije na burzi.....	48
Tablica 15: Izračun inter-kotirajućog C indeksa za metode vrednovanja amortizacije dugotrajne imovine hrvatskih kompanija.....	49

Tablica 16: Metoda mjerenja zaliha ovisno o kotaciji na burzi.....	49
Tablica 17: Metoda mjerenja zaliha ovisno o kotaciji na burzi.....	51
Tablica 18: Testiranje značajnosti veze između primijenjene metode mjerenja zaliha i kotacije na burzi.....	52
Tablica 19: Izračun inter-kotirajućog C indeksa za metode vrednovanja mjerenja zaliha hrvatskih kompanija.....	52
Tablica 20: Struktura korištenih metoda obračuna troška zaliha.....	54
Tablica 21: Metoda obračuna troškova zaliha ovisno o kotaciji na burzi.....	54
Tablica 22: Testiranje značajnosti veze između primijenjene metode obračuna troškova zaliha i kotacije na burzi.....	55
Tablica 23: Izračun inter-kotirajućog C indeksa za metode obračuna troška zaliha hrvatskih kompanija.....	56
Tablica 24: Vrijeme mjerenja goodwilla.....	56
Tablica 25: Vrijeme mjerenja goodwilla s obzirom na kotaciju na burzi.....	57
Tablica 26: Testiranje značajnosti veze između iskazivanja vremena mjerenja goodwilla i kotacije na burzi.....	58
Tablica 27: Izračun inter-kotirajućog C indeksa za prakse mjerenja goodwilla hrvatskih kompanija.....	59

